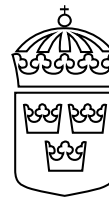

Regeringens skrivelse

2017/18:246

En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället

Skr.
2017/18:246

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 3 maj 2018

Stefan Löfven

Alice Bah Kuhnke
(Kulturdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Det civila samhället är av central betydelse för demokratin och har flera viktiga funktioner. Det verkar som demokratiskola, röstbärare och opinionsbildare, samt skapar samhällsnyttig verksamhet inom olika sektorer och bidrar till gemenskap och tillit mellan människor.

Samtidigt som utrymmet för det civila samhället är stort finns tecken på att det i vissa avseenden krymper. Regeringen anser därför att det behövs en civilsamhällespolitik som prioriterar det civila samhällets långsiktighet och oberoende. De förutsättningar som lägger grunden för detta är

- regelbundna och flexibla samrådsstrukturer för att gemensamt bättre kunna lösa aktuella samhällsproblem
- förbättrad kunskap bland offentliga aktörer om det civila samhällets betydelse och särart för att skapa förbättrade villkor och förutsättningar för ideella aktörer i alla dess roller
- långsiktig, förutsebar och rättssäker hantering av statsbidrag.

Det övergripande målet för politiken för det civila samhället är att förbättra villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin.

Denna skrivelse beskriver åtgärder som vidtagits under mandatperioden 2014–2018 och som bidrar till mer långsiktiga och stabila villkor för det civila samhället. Skrivelsen utgår delvis från Utredningen för ett stärkt civilsamhälles betänkande Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13).

Innehållsförteckning

1	Ärendet och dess beredning	4
2	En politik för långsiktighet och oberoende för det civila samhället	5
3	Ökad kvalitet och långsiktighet i dialogen med det civila samhället	9
3.1	Sakråd – en ny arbetsmetod för ökad kvalitet i regeringens beslutsunderlag och stärkt dialog med det civila samhället	10
3.2	Nationell överenskommelse om dialog och samverkan om gemensamma utmaningar	11
3.3	Struktur för nationell dialog med civilsamhället i frågor om etablering och integration	13
3.4	Gemensamma åtaganden med svenska civilsamhällesorganisationer stärker dialog och samverkan i utvecklingssamarbetet	13
3.5	Partsgemensamt forum främjar dialogen om civilsamhällets generella villkor	14
4	Mer kunskap om det civila samhället	15
4.1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ges ett stärkt kunskapsuppdrag	16
4.2	Stöd till forskning om det civila samhället	19
4.3	Förbättrad statistikproduktion	20
4.4	Kunskapsdelning i Regeringskansliet	21
5	Bidrag som stärker det civila samhällets självständighet	22
5.1	Departementspromemoria om långsiktighet i bidragsgivning	24
5.2	Översyn av demokrativillkoren i statlig bidragsgivning	26
5.3	Översyn av regelverket för statligt stöd till trossamfund	28
5.4	Översyn av regelverket för Allmänna arvsfonden	29
6	Långsiktigt stärkta förutsättningar för det civila samhällets verksamheter	31
6.1	Stärkta resurser till det civila samhället för insatser riktade till asylsökande och nyanlända	31
6.2	Förstärkt stöd till allmänna samlingslokaler	33
6.3	Förstärkning av civila samhällets verksamhet i områden med socioekonomiska utmaningar	34
6.4	Bidrag för civila samhällets arbete mot hot och hat och för säkerhetshöjande åtgärder	36
6.5	Korttidsupplåtelse av mark behöver underlättas	38
6.6	Stärkta förutsättningar för idéburen välfärd	39

6.6.1	Förenkling vid upphandling av välfärdstjänster vars värde beräknas understiga tillämpligt EU-tröskelvärde.....	40
6.6.2	Reserverat deltagande i upphandlingar för organisationer som uppfyller vissa krav	41
6.6.3	Strategi för regeringens främjande av socialt företagande	42
6.6.4	Myndighetsinsatser kring socialt företagande inklusive idéburet företagande	43
6.6.5	Ökad kunskap om arbetsintegrerande sociala företag.....	44
6.6.6	Vägledning för kommuner när det gäller bedömningen av om verksamheter inom det civila samhället utgör livsmedelsföretag.....	45
6.6.7	Utredning om en tydlig definition av idéburna aktörer i välfärden.....	46
6.7	Förtydligade krav på att myndigheterna ska samverka med det civila samhällets organisationer i relevanta fall	47
6.8	Analys av konsekvenser för civila samhället vid utformning av politik och regelgivning	48
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13).....	50
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanserna	55
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 maj 2018.....	58

1 Ärendet och dess beredning

I november 2009 lade regeringen fram propositionen En politik för det civila samhället (prop. 2009/10:55). Riksdagen antog propositionen i mars 2010 och beslutade i och med det att målet för politiken skulle vara att förbättra villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin (bet. 2009/10:KrU7, rskr. 2009/10:195). Regeringen beslutade den 31 mars 2014 att ge en särskild utredare i uppgift att undersöka möjligheterna att på olika sätt underlätta för det civila samhällets organisationer att bedriva sin verksamhet, att utvecklas och att därigenom bidra till demokrati, välfärd, folkhälsa, gemenskap och social sammanhållning (dir. 2014:40). Utredningen antog namnet Utredningen för ett stärkt civilsamhälle (U 2014:04). Regeringen beslutade den 1 april 2015 i tilläggsdirektiv (dir. 2015:38) att utredaren också skulle föreslå hur det civila samhällets villkor kan stärkas så att dess roll i demokratin kan värnas och utvecklas. Utredaren fick även i uppdrag att föreslå åtgärder från det offentliga för att det civila samhällets organisationer i större omfattning ska nå ut till delar av befolkningen som står utanför dessa organisationer och inom dem engagera en större mångfald människor.

I februari 2016 överlämnade utredningen sitt betänkande Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning av remissinstansernas synpunkter finns tillgänglig i Kulturdepartementet (Ku2016/00504/D). Regeringens ställningstagande till utredningens förslag redovisas i denna skrivelse, med undantag för bl.a. utredningens förslag till lagändringar. Dessa har omhändertagits inom ramen för beredningen av Valfärdsutredningen (Fi 2015:01).

Utöver utredningen har underlag till de initiativ som redovisas i skrivelsen inhämtats genom ett antal samråd av olika slag med det civila samhällets organisationer, exempelvis sakråd. Kulturdepartementet höll i oktober 2017 ett möte med det civila samhällets organisationer i syfte att informera om skrivelsen och om processen för att ta fram den. Presentationen från mötet finns tillgänglig i Kulturdepartementet (Ku2017/01871/D).

2 En politik för långsiktighet och oberoende för det civila samhället

Skr. 2017/18:246

Ett självständigt, starkt och mångfacetterat civilsamhälle är en central del i en levande demokrati. Det civila samhället har flera viktiga roller i demokratin, bl.a. som oberoende röstbärare, som opinionsbildare och som demokratiskola. Genom människors engagemang och organisering i frågor som berör förnyas ständigt kunskapen om hur vår demokrati fungerar hos nya generationer, samtidigt som samhällsnyttiga insatser dagligen genomförs runt om i landet. Det civila samhället motverkar ensamhet och utsatthet, lyfter angelägna frågor till debatt och diskussion, ordnar en bredd av fritidsaktiviteter och möjliggör för människor att ständigt fortsätta att utvecklas och lära sig nya saker.

Det civila samhället måste ges goda och långsiktiga förutsättningar för att dess organisationer självständigt ska kunna utveckla och bedriva sin verksamhet, oavsett vilken den är. Därför har regeringen under mandatperioden prioriterat att stärka de långsiktiga förutsättningarna för civilsamhällets verksamheter, bl.a. genom att etablera välfungerande former för dialog, kunskapsstöd och bidragssystem. Politiken har varit framgångsrik, och regeringen bedömer att det civila samhällets organisationer har goda förutsättningar för att bedriva och utveckla sin verksamhet. Grunden för arbetet har varit en samlad civilsamhällespolitik och ett tydligt mål att ständigt förbättra villkoren för det civila samhället.

Utrymmet för ett starkt och självständigt civilsamhälle måste dock ständigt värnas. I vår omvärld finns exempel på hur utrymmet krymper och civilsamhällets röster tystas. Regeringen är angelägen om att det civila samhällets roll som röstbärare värnas – även när det innebär att regeringen får motta kritik.

Utgångspunkt i mål och principer för politiken för det civila samhället

Det civila samhället omfattar människor, grupper och organisationer som verkar för gemensamma intressen skilt från staten, marknaden och hushållen. Till det civila samhället räknas både formella organisationer och mer informella och tillfälliga sammanslutningar och nätverk. Organisationerna har en mängd olika associationsformer, men den vanligaste är ideella föreningar. Vidare räknas registrerade trossamfund, vissa ekonomiska föreningar såsom kooperativ, många stiftelser och vissa aktiebolag till det civila samhället. Det finns även kopplingar till marknaden utanför det civila samhället, bl.a. genom att civilsamhällesorganisationer äger dotterbolag, ofta s.k. icke finansiella aktiebolag, och tar emot utdelning från dessa.

Det civila samhället har haft stor betydelse för den svenska demokratin framväxt. I modern tid har den framför allt präglats av de tre klassiska folkrörelserna – frikyrkorörelsen, nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen – vars dominans minskade under andra halvan av 1900-talet i takt med att nya organisationsformer och samhällsfrågor tog mer plats och på så vis bidrog till mer mångfald.

Dagens politik för det civila samhället fokuserar på det civila samhällets villkor, bl.a. möjligheter att bilda organisationer, att få statligt

stöd, att bedriva ideell verksamhet och att göra människor delaktiga. Politiken omfattar även organisationernas samverkan med den offentliga sektorn genom dialog och samråd. Forskning och kunskapsutveckling om det civila samhällets omfattning, roll, sammansättning, verksamhet och utveckling är en avgörande utgångspunkt.

Målet för politiken är att villkoren för det civila samhället som en central del i demokratin ska förbättras (En politik för det civila samhället [prop. 2009/10:55]). Detta ska ske i dialog med civilsamhällets organisationer genom att

- utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort
- stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald verksamheter
- fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.

I propositionen fastslås också sex grundläggande principer för politiken och dess uppföljning (prop. 2009/10:55 s. 52). Principerna är framtagna tillsammans med det civila samhällets organisationer i samband med att den nationella överenskommelsen på det sociala området utarbetades (se vidare kapitel 3).

1. Självständighet och oberoende. Organisationerna och deras medlemmar ska ha möjlighet att självständigt bedriva sin verksamhet utan obefogad kontroll eller inblandning av offentliga aktörer.
2. Dialog. Förhållandet mellan regeringen och det civila samhället bör präglas av dialog för att bredda och fördjupa beslutsunderlag och för att bidra till ömsesidig förståelse och förtroende.
3. Kvalitet. Produktion av välfärdstjänster ska hålla god kvalitet oavsett inom vilken samhällssektor den utförs. Samtidigt erkänner principen att icke-vinstdrivande verksamhet av många ses som en kvalitet i sig, dvs. har ett egenvärde genom att den bedrivs utifrån en viss värdegrund och utformas i samspel med sina medlemmar och brukare.
4. Långsiktighet. Goda, långsiktiga och stabila förutsättningar är nödvändiga för civilsamhällets existens och verksamhet. Detta omfattar bl.a. stabilitet i bidragssystemen, fördelningen mellan olika bidragsformer, rättsliga förutsättningar och de generella villkoren för civila samhället.
5. Öppenhet och insyn. Förtroende mellan offentliga aktörer och det civila samhället bygger på transparenta beslutsprocesser. Genom det offentliga öppenhet och insyn möjliggörs civilsamhällets funktion som röstbärare och opinionsbildare, samtidigt som delar av civilsamhällets verksamhet finansieras av skattemedel, vilket kräver öppenhet i redovisningen.
6. Mångfald. Samhället välkomnar civilsamhället som utförare av välfärdstjänster. Olikheten är att betrakta som en tillgång i sig som bör ges utrymme genom ersättnings- och bidragssystem samt lagar och regler. Principen rymmer också jämställdhet och icke-diskriminering samt innebär att civilsamhället bör avspegla och

Grunden är stabil men utmaningar finns

Målet för politiken för det civila samhället och de sex principerna är fortfarande aktuella. Regeringen bedömer att politiken i stort har utvecklat i enlighet med målet och att de insatser som gjorts har bidragit till att det civila samhället i Sverige har goda förutsättningar att bedriva och utveckla sin verksamhet. Sett till de ekonomiska förutsättningarna har det civila samhällets organisationer även fått del av en ökning av statsbidragen om 1,5 miljarder kronor mellan 2014 och 2018 utifrån förordningar som är särskilt riktade till denna målgrupp.

Betänkandet Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13 s. 90–93, s. 103–108, s. 429–444) visar att det civila samhällets organisationer i huvudsak upplever sig ha goda villkor för sin verksamhet. Bilden bekräftas av de uppföljningar som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) genomför varje år. En stor majoritet anger att de har goda ekonomiska förutsättningar och att lagar och regler inte begränsar dem. Resultaten är i stort sett stabila över tid. Trots att mer än hälften av de ideella föreningarna upplever sig vara i någon grad beroende av offentliga medel för att genomföra och utveckla sin verksamhet upplever enbart en liten andel av dem att detta begränsar deras oberoende eller deras möjligheter att föra fram sina åsikter eller uttrycka kritik. Men det finns också utmaningar. Det har t.ex. skett vissa försämringar de senaste åren när det gäller hur ideella föreningar uppfattar relationerna till offentlig sektor. Allt färre ideella föreningar anser att tjänstemän i offentlig sektor bidrar till ett öppet samtalsklimat och en ömsesidig dialog. En ökande andel föreningar anser också att tjänstemännen saknar tillräcklig kunskap om föreningarna och deras villkor.

I den svenska befolkningen är det ideella engagemanget relativt högt och stabilt. Även om det i den allmänna debatten ibland förs fram att det ideella engagemanget minskar, visar aktuell forskning vid t.ex. Ersta Sköndal Bräcke högskola att andelen vuxna som utför ideellt arbete under de senaste åren ligger relativt stabilt kring 50 procent (Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992–2014). En övervägande andel av den vuxna befolkningen har eller har haft personlig anknytning till den ideella sektorn och till ideellt arbete. Det ideella engagemanget och deltagande i föreningsliv är en delad erfarenhet för de flesta människor. Likväl finns det grupper som står utanför det organiserade föreningslivet. Ofta sammanfaller det med att de är mindre etablerade i samhället i övrigt, exempelvis gäller det grupper som har lägre utbildning, mer erfarenhet av arbetslöshet, har lägre inkomst eller som nyligen har kommit till Sverige. Oaktat orsaken är det alldeles för många som varken känner sig som en del av demokratin eller samhället och som saknar de kunskaper och kompetenser som behövs för att komma till tals och påverka. Ökad individualisering tillsammans med nya sätt att kommunicera och organisera sig i mer kortsiktiga och lösliga former innebär också en risk för att de offentliga aktörer som är vana att

samverka med det mer traditionellt organiserade civilsamhället missar väsentliga synpunkter och perspektiv.

De senaste åren har en utveckling skett mot en ökad polarisering och värderingsmässiga motsättningar i det svenska samhället. Tonen har hårdnat i det offentliga samtalet, där även det civila samhällets organisationer verkar som röstbärare och opinionsbildare. De som hörs utsätts också allt oftare för hot, hat och trakasserier och riskerar att tystna. Det finns också tendenser till att organisationer som är kritiska till demokratin och dess institutioner flyttar fram sina positioner, och till att åsikter som står i strid med principen om alla människors lika värde normaliseras. Nya kommunikationsmönster leder till att människor och grupper allt oftare befinner sig i sammanhang som bekräftar snarare än utmanar den egna världsbilden och de egna åsikterna. Detta riskerar att bidra till ökad åsiktpolarisering och minskad social sammanhållning.

Det finns också exempel på krafter och rörelser som missbrukar allmänhetens förtroende för det civila samhället genom att använda bidrag till verksamhet som strider mot det demokratiska samhällets idéer. En organisation som bedriver sådan verksamhet ska inte stödjas med offentliga medel. Det ligger i både myndigheters och det civila samhällets intresse att offentliga medel inte hamnar hos organisationer som bedriver verksamheter som står i strid med grundläggande demokratiska värderingar så som de formuleras i regeringsformen och i de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter.

Inriktning för en långsiktig hållbar politik för det civila samhället

Sverige har ett i grunden stabilt civilsamhälle och en politik som bidragit till förbättrade villkor för dess organisationer, men också utmaningar att ta på allvar. Dessa handlar bl.a. om bristande kunskap i offentlig sektor om det civila samhället och dess förutsättningar, individer och grupper som inte ser att det civila samhället är en plats för dem, en polariserad samhällsutveckling och rörelser som verkar i strid med samhällets grundläggande värderingar och riskerar att urholka tilliten till statliga stöd av olika slag. Detta är utmaningar som kräver att utrymmet för ett starkt och självständigt civilsamhälle ständigt värnas och att dess röster kan fortsätta att höras, vilket också betonas i utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13 s. 129–131). Detta förutsätter att det finns goda och långsiktiga möjligheter för organisationerna att bedriva verksamhet och utvecklas och därigenom bidra till demokrati, välfärd, folkhälsa, gemenskap och social sammanhållning. Det förutsätter också en politik som med lyhördhet och flexibilitet kan möta utmaningarna i samverkan med det civila samhället. En fortsatt utveckling mot långsiktiga villkor som underlättar för det civila samhällets organisationer att självständigt bedriva verksamhet och utvecklas är därför nödvändig.

De förutsättningar som regeringen anser lägger grunden för långsiktighet och oberoende för det civila samhället är

- regelbundna och flexibla samrådsstrukturer för att gemensamt bättre kunna lösa aktuella samhällsproblem

- förbättrad kunskap bland offentliga aktörer om det civila samhällets betydelse och särart för att skapa förbättrade villkor och förutsättningar för ideella aktörer i alla dess roller
 - långsiktig, förutsebar och rättssäker hantering av statsbidrag.
- Skr. 2017/18:246

3 Ökad kvalitet och långsiktighet i dialogen med det civila samhället

Det civila samhället är en central del av demokratin. Det är därför viktigt att relationen mellan det offentliga och det civila samhället präglas av goda och stabila former för dialog. I målet för politiken för det civila samhället betonas också att politiken ska utvecklas i dialog med det civila samhällets organisationer (prop. 2009/10:55 s. 44). Dialogen syftar även till att bredda och fördjupa beslutsunderlag och bidra till att skapa ömsesidig förståelse och förtroende mellan parterna. Formerna för dialog ska vara öppna, återkommande och präglas av ett inkluderande förhållnings- och arbetssätt (prop. 2009/10:55 s. 56).

Varje år anordnar regeringen och Regeringskansliet mellan 150 och 200 möten för samråd med det civila samhällets organisationer i specifika frågor. Utöver det finns cirka 50 fasta forum för dialog och samråd där mellan 600 och 800 organisationer årligen deltar. Fasta former för dialog på en övergripande nivå är bl.a. Partsgemensamt forum (PGF), och nationella överenskommelser om dialog och samverkan inom specifika områden.

Värdet av dialog blev extra tydligt i samband med flyktingsituationen 2015–2016. Under den mest intensiva perioden bjöd regeringen in det civila samhällets organisationer till rundabordssamtal och tio stora samrådsmöten för att informera om regeringens arbete samt ta del av civilsamhällets erfarenheter, perspektiv och expertis (se vidare kapitel 6 avsnitt 6.1). Sammanlagt 46 organisationer deltog i samråden. Organisationernas bidrag spelade en stor roll för regeringens och myndigheternas arbete.

Regeringen har under mandatperioden dels förstärkt och utvecklat former för dialog där regeringen kan ta del av civilsamhällets röster och expertis i specifika sakfrågor, dels breddat antalet områden där regeringen har överenskommelser om dialog och samverkan med det civila samhällets organisationer. Utvecklingen mot stabila långsiktiga former för dialog med det civila samhället behöver fortsätta.

3.1 Sakråd – en ny arbetsmetod för ökad kvalitet i regeringens beslutsunderlag och stärkt dialog med det civila samhället

Åtgärd: Regeringen har infört sakråd som arbetsmetod i Regeringskansliet för att förbättra regeringens beslutsunderlag och för att stärka departementens samordning i dialogen med det civila samhället.

Regeringen vill uppmuntra och ta vara på civilsamhällets unika kunskap och perspektiv i olika sakfrågor för att kunna skapa bättre beslutsunderlag, förankra de beslut som fattas och underlätta och stimulera det offentliga samtalet. Det finns alltså ett behov av en utvecklad och kvalitetssäkrad arbetsmetod för att göra detta, vilket också betonas i utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13 s. 130, 141 och 165). En sådan arbetsmetod ska kunna användas både i omfattande och mer avgränsade frågeställningar och komplettera befintliga beredningsformer som remissförfarandet och samrådsmodeller som Partsgemensamt forum (PGF) som rör de generella villkoren för det civila samhället.

Regeringskansliet och en arbetsgrupp med bl.a. representanter från organisationer företrädde i PGF tog fram förslag till en arbetsmetod. Under ledning av statssekreteraren till kultur- och demokratiministern hölls hösten 2015 en serie möten med det civila samhällets organisationer då förslaget till ny arbetsmetod diskuterades. Sammanlagt deltog omkring 120 organisationer i dessa möten. Viktiga utgångspunkter i arbetet med att ta fram arbetsmetoden var den Europeiska koden för främjande av idéburnas medverkan i offentliga beslutsprocesser som 2009 utvecklades av Europarådet tillsammans med idéburna organisationer (Europarådet, 2009) och de sex principer som politiken för det civila samhället bygger på (se kapitel 2).

Den nya metoden kallades sakråd efter ett förslag från det civila samhällets organisationer. För att pröva och utveckla metoden genomförde regeringen under våren 2016 ett antal pilotsakråd. Dessa arrangerades av olika departement och berörde ett flertal olika områden. Pilotsakråden gav goda resultat och bekräftade att den nya metoden för samråd i sakfrågor fungerade. Regeringen beslutade därför den 16 februari 2017 att införa sakråd som arbetsmetod i Regeringskansliet (Ku2017/00377/D). Sedan dess har regeringen och Regeringskansliet genomfört över trettio sakråd om olika frågor, bl.a. om islamofobi, nyanländas etablering och den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Det har också genomförts ett flertal s.k. EU-sakråd för att förankra och bredda beslutsunderlaget i frågor som beslutats på EU-nivå. Sakråden och EU-sakråden redovisas löpande på regeringens webbplats.

Vad är ett sakråd?

Sakråd är en arbetsmetod i Regeringskansliet som syftar till att stärka samrådsformer främst med det civila samhällets organisationer, men också med andra aktörer. Sakråd kan användas vid behov av fördjupat

beslutsunderlag i sakfrågor. Sakråden ersätter inte Regeringskansliets befintliga former för samråd med det civila samhället eller sedvanliga remissförfaranden, utan är ett komplement för att öka kvaliteten i regeringens underlag.

Regeringskansliet använder sakråd som arbetsmetod för att

- höja kvaliteten i regeringens underlag genom att fördjupa och bredda regeringens kunskap och perspektiv i sakfrågor
- underlätta och effektivisera kunskapsinhämtning och annan kommunikation i sak mellan regeringen och det civila samhällets organisationer
- skapa enhetlighet och bättre samordna departementens kontakter med det civila samhällets organisationer för en ökad samstämmighet i Regeringskansliet.

Metoden består av ett antal delmoment som gör det tydligt för alla deltagare vad som är syftet med sakrådet, vilka som bjuds in, vilka frågor som tas upp och hur de behandlas under sakrådet samt hur synpunkter tas omhand och återkopplas. Inbjudan till och slutdokumentation av sakråd presenteras på regeringens webbplats för att det ska vara tydligt och enkelt att ta del av de sakråd som äger rum och se vilka som deltar.

Som stöd för departement som ska arrangera ett sakråd finns ett metodstöd med mallar och checklistor för kvalitetssäkring, urval av inbjudna organisationer, inbjudan, dokumentation och utvärdering. Initiativ till sakråd tas av Regeringskansliet som också avgör vilka organisationer som ska bjudas in. Urvalet sker utifrån en bedömning av behovet av fördjupad kunskap och breddat perspektiv i den enskilda sakfrågan.

3.2 Nationell överenskommelse om dialog och samverkan om gemensamma utmaningar

Åtgärd: Regeringen har tillsammans med organisationer i det civila samhället gjort en överenskommelse om dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhällets organisationer på nationell nivå. Genom detta etableras en stödstruktur som ska stärka det offentliga dialog med det civila samhället och som möjliggör initiativ till och genomförande av dialog och samråd inom olika politikområden. Riksdagen har, i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2018, beslutat om sju miljoner kronor för verksamheten.

Det är angeläget att det finns strukturer för samverkan mellan det offentliga och det civila samhället för att kunna utveckla relationerna inom ett område, lösa hinder och komma överens om förhållningssätt och lösningar på gemensamt identifierade utmaningar. Ett sätt att skapa sådana strukturer är överenskommelser mellan offentliga aktörer och det civila samhällets organisationer. Genom sådana nationella, regionala och lokala överenskommelser om dialog och samverkan kommer frågor om hur parterna ska samarbeta upp och problem i dialogen kan förebyggas.

År 2008 slöts en överenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting (IJ2008/2110/UF), här kallad Överenskommelsen på det sociala området. Närmare 90 idéburna organisationer har därefter anslutit sig till överenskommelsen och det finns idag cirka 20 regionala och lokala överenskommelser i Sverige som bildats med stöd eller inspiration av den nationella överenskommelsen. I Överenskommelsen på det sociala området enades också parterna om ett antal principer som ska ligga till grund för relationerna och tydliggöra parternas olika roller. Dessa principer har även lagts fast i propositionen En politik för det civila samhället (prop. 2009/10:55), se även kapitel 2.

Tid för nästa steg

Överenskommelsen på det sociala området har varit framgångsrik i sitt uppdrag att dels stärka de idéburna organisationernas självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare, dels stödja framväxten av en större mångfald av utförare inom det sociala området. Överenskommelsen har dessutom banat väg för en rad lokala och regionala överenskommelser. Parterna har utifrån denna erfarenhet samtidigt pekat på behovet av initiativ till dialog på fler områden än det sociala och med ett fokus på utmaningar på det nationella planet.

Den 22 maj 2017 bjöd de idéburna organisationerna i Överenskommelsen på det sociala området in övriga parter till överläggningar för att diskutera möjligheterna till en breddad överenskommelse (Ku2017/00960/D). Den gemensamma arbetsgruppen för Överenskommelsen på det sociala området gavs i uppdrag att ta fram ett förslag till en breddning av överenskommelsen och en struktur för att möjliggöra dialog och samråd inom fler områden. Arbetsgruppen tog därefter fram ett förslag till en ny överenskommelse med organisationer som samlar riksorganisationer inom det civila samhället. I den nya överenskommelsen om en stödstruktur för dialog och samråd ingår inte Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), eftersom de avser att etablera en egen arena för dialog och samråd med det civila samhället inom sina ansvarsområden.

Stödstrukturen ska ha en gemensam styrgrupp som efter behov beslutar om hur dialoger och samråd ska genomföras. Representanter för stödstrukturen ska utifrån behov samtala med andra relevanta aktörer som vill ha en dialog mellan det offentliga och det civila samhället. Samtalen kan t.ex. ske med SKL och andra aktörer som verkar på lokal eller regional nivå och syfta till ömsesidigt informationsutbyte, till kunskapsuppbyggnad och till att identifiera eventuella samverkansbehov. På samma sätt som i den tidigare Överenskommelsen på det sociala området genomförs verksamheten av ett kansli. Överenskommelsen ansluter till den vision och de principer som formulerades i den tidigare Överenskommelsen på det sociala området.

Riksdagen har, i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 s. 212), beslutat tillföra kansliet för överenskommelsen tre miljoner kronor för en breddad verksamhet. Tillsammans med befintligt anslag innebär det att

sju miljoner kronor anslagits för verksamheten 2018, vilket möjliggör en betydande ambitionshöjning. Motsvarande nivå anslagsnivå beräknas från 2019. Den 1 februari 2018 bemyndigade regeringen det statsråd som har ansvar för politiken för det civila samhället att underteckna överenskommelsen (Ku2018/00152/D). Överenskommelsen undertecknades den 21 februari 2018 av statsrådet och företrädare för följande organisationer som samlar riksorganisationer inom det civila samhället: Civos – Civilsamhällets organisationer i samverkan, Famna – Riksorganisationen för idéburen vård och social omsorg, Forum – Idéburna organisationer med social inriktning och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer (Ku2018/00245/D). Ytterligare organisationer som samlar riksorganisationer inom det civila samhället inbjuds att ansluta sig till överenskommelsen. Den tidigare Överenskommelsen på det sociala området avslutades i samband med undertecknandet.

3.3 Struktur för nationell dialog med civilsamhället i frågor om etablering och integration

Åtgärd: Sedan 2017 stärker regeringen dialogen med det civila samhällets organisationer i frågor om etablering och integration genom en ny struktur för samråd.

Det civila samhällets organisationer är viktiga aktörer i arbetet med nyanländas etablering. Regeringen vill därför ha en väl fungerande dialog med dessa organisationer om hur de kan medverka till att skapa förutsättningar för nyanländas etablering och integration.

År 2010 upprättades Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom integrationsområdet och Sveriges Kommuner och Landsting (IJ2010/2235/UF). Överenskommelsen utvecklades 2016 till förmån för andra arbetsformer. Sedan 2017 används en ny struktur för dialog inom etablering och integration som utarbetats av överenskommelsens partsgemensamma styrgrupp. Modellen består av en årscykel med ett samråd där statsrådet med ansvar för nyanländas etablering medverkar och minst två fördjupande sakråd (se beskrivning av sakråd, avsnitt 3.1). Agenda för samrådet samt teman för sakråden tas fram i samarbete mellan Regeringskansliet och det civila samhället. Arbetsmarknadsdepartementet arrangerar samrådet och bjuder in deltagare efter dialog med det civila samhället.

3.4 Gemensamma åtaganden med svenska civilsamhällesorganisationer stärker dialog och samverkan i utvecklingssamarbetet

Åtgärd: Regeringen har beslutat om gemensamma åtaganden med svenska civilsamhällesorganisationer för stärkt dialog och samverkan inom svenskt utvecklingssamarbete.

Regeringen anser att en dialog med det civila samhället är viktig för att stärka det svenska utvecklingssamarbetets kvalitet och dess bidrag till en hållbar global utveckling.

Den 2 juli 2015 beslutade regeringen om gemensamma åtaganden med svenska civilsamhällesorganisationer för stärkt dialog och samverkan inom utvecklingssamarbetet (UF2015/35162/UD/USTYR). Åtagandena är uppdelade i sex centrala principer om civilsamhällets självständighet och oberoende, ökad dialog, stärkt kvalitet och långsiktighet i utvecklingssamarbetet, öppenhet och insyn samt vikten av mångfald. Syftet med de gemensamma åtagandena är att skapa en inkluderande dialog, ett långsiktigt förhållningssätt utifrån gemensamma principer och åtaganden och att tillvarata civilsamhällesorganisationernas mervärde. Inom ramen för de gemensamma åtagandena ska regeringen årligen arrangera ett forum för att diskutera utvecklings- och biståndsfrågor. Båda parternas åtaganden följs upp löpande av en arbetsgrupp bestående av representanter från Utrikesdepartementet (UD) och civilsamhällesorganisationerna. Sida deltar som observatör. För att ge vägledning för genomförandet av de gemensamma åtagandena finns det riktlinjer som gäller för UD och utlandsmyndigheterna beträffande det långsiktiga utvecklingssamarbetet och humanitära bistånd som UD ansvarar för. Där tydliggörs också i vilka situationer som samråd med civilsamhällesorganisationerna bör och kan ske inom ramen för utvecklingssamarbetet.

3.5 Partsgemensamt forum främjar dialogen om civilsamhällets generella villkor

Partsgemensamt forum

Utifrån den viktiga roll som regeringen ser att det civila samhället har i demokratin är det viktigt att det finns former för regelbunden dialog med det civila samhället om de generella villkor och förutsättningar som påverkar dem. För att säkra möjligheterna för regeringen att ta del av det civila samhällets röster om detta finns bl.a. ett formaliserat dialogformat med det civila samhället kallat Partsgemensamt forum (PGF). I PGF är själva dialogen det centrala. Avsikten är att samtalen ska bidra till att utveckla politikens arbete för att förbättra villkoren för civilsamhällets organisationer så att de kan ge röst åt människor, ge service till sina medlemmar och utföra välfärdstjänster (se prop. 2009/10:55 s. 76 och Partsgemensamt forum [2014] En dialog för att utveckla det civila samhällets villkor). PGF inrättades 2010 med utgångspunkt i propositionen En politik för det civila samhället (prop. 2009/10:55). PGF träffas minst fyra gånger per år och består av tjänstemän från Regeringskansliet och företrädare för ett tjugotal civilsamhällesorganisationer som tillsammans tar fram och diskuterar olika frågor. Ordförandeskapet växlar mellan Regeringskansliet och det civila samhällets organisationer. Med viss frekvens förekommer även politisk representation på mötena. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) bjuds alltid in till PGF men är inte med i planeringsgrupperna.

Sedan 2012 har dialogen i PGF på en mängd teman berört civilsamhället och dess möjligheter, förutsättningar och särart. Under 2018 tar dialogerna i PGF upp dessa ämnen

- jämställdhet
- jämlikhet
- värdegrund och demokratibegreppet
- konkurrens- och konsumenträtt m.m.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) tar årligen fram en skrift som sammanfattar dialogerna i PGF och ger stöd för det fortsatta arbetet. I utredningen för ett stärkt civilsamhälle understryks vikten av partsgemensamma forum (SOU 2016:13 s. 140).

Forumkonferens följer upp dialogen från Partsgemensamt forum

För att säkra att hela bredden av organisationer och intressen inom det civila samhället kan göra sina röster hörda i angelägna frågor anordnar MUCF på regeringens uppdrag vartannat år den s.k. Forumkonferensen. Den samlar ett betydligt bredare spektrum av organisationer än PGF. Konferensen ska säkra att dialogen och idéerna som initieras i PGF förs till en mer omfattande mötesplats mellan civilsamhället och företrädare för politiken och den offentliga sektorn. Under konferensen diskuterar parterna hur de kan samverka i viktiga samhällsfrågor, till exempel nyanländas etablering och utvecklingen av välfärden.

4 Mer kunskap om det civila samhället

För att kunna förbättra det civila samhällets villkor krävs ökad kunskap om civilsamhället och dess förutsättningar. Ju mer kunskap regeringen och andra offentliga aktörer har om civilsamhället, dess särart och dess villkor, desto högre blir kvaliteten i samverkan med det civila samhällets organisationer. God kunskap ger även regeringen och andra beslutsfattare bättre grund för att besluta om och genomföra insatser som leder till att uppfylla politikens mål. I utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) finns ett antal förslag som på olika sätt syftar till att förbättra kunskapen om det civila samhället inom det offentliga samt till att förbättra det offentliga information riktad till det civila samhället. Några av förslagen handlar om kompetenshöjande insatser hos offentliga aktörer på statlig, regional och lokal nivå så att de bättre kan möta civilsamhällets behov. Förslagen handlar också om att offentliga aktörer ska utveckla kunskapsstödet till det civila samhället för att underlätta för ideella organisationer att orientera sig i det offentliga regelverket, öka möjligheten till långsiktig finansiering och planering samt att minska den administrativa bördan. Sådana insatser förväntas även öka jämlikheten för organisationer med olika förutsättningar. Efterfrågan på service till civilsamhället är särskilt stor vid nybildning av en organisation men kan även behövas i andra avgörande skeden. God kunskap bland offentliga aktörer om det civila samhällets omfattning, sammansättning och villkor är en förutsättning för att regeringens åtgärder ska få avsedd effekt och

därmed förbättra situationen för ideella aktörer, t.ex. på välfärds- eller arbetsmarknadsområdet.

Ytterligare förslag tar sin utgångspunkt i att ett kunskapsbaserat arbetssätt förutsätter grundläggande aktuell forskning om det civila samhällets organisationer och det ideella engagemanget. Statistik och vetenskapliga analyser av pågående och historiska skeden som gör det möjligt att fånga upp förändringar på civilsamhällesområdet är inte minst viktiga för att värna nya och traditionella organisationers roll i demokratin. Sådan kunskap krävs också för att ta tillvara medborgarnas synpunkter och åsikter när nya sätt att organisera kollektivt engagemang får större betydelse.

Regeringen delar den bild av behoven som ges i utredningen, men ser att flera av förslagen kan mötas med insatser inom redan etablerade strukturer eller inom ramen för befintliga myndighetsuppdrag. Flera av förslagen kan också mötas med olika former av samlade åtgärder, så som i kunskapsuppdraget till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor som beskrivs nedan.

4.1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ges ett stärkt kunskapsuppdrag

Åtgärd: Regeringen förstärker arbetet med kunskapsutveckling och kunskapsspridning till gagn för det civila samhället. Förstärkningen syftar 2018 enligt regleringsbrevet till ökad myndighetssamverkan, utvecklat kunskapsstöd för det civila samhället och ökad kunskap om hinder för underrepresenterade grupper att delta i det civila samhället. Riksdagen har, i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2018, beslutat att tillföra sju miljoner kronor 2018 för detta arbete. Motsvarande anslagsnivå beräknas från 2019. Tillskottet ges huvudsakligen till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF).

Kunskapsunderlag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har som regeringens expertmyndighet i uppdrag att stödja samverkan med det civila samhällets organisationer och att förmedla kunskap om det civila samhällets villkor, sammansättning och utveckling på nationell, regional och lokal nivå. Varje år tar MUCF fram två rapporter på civilsamhällesområdet. Den första är en kvalitetsuppföljning av fördelning av statsbidrag till ideella organisationer. Den andra är en uppföljning av hur det civila samhällets organisationer upplever sina villkor.

Analysen från den första rapporten om fördelning av statsbidrag (Resultat och effekter) fungerar som ett beslutsunderlag till regeringen om hur bidragen ska utvecklas och följas upp samt vilken nytta de genererar. Den andra rapporten tas fram som underlag för regeringens

uppföljning av politiken för det civila samhället och speglar villkoren för det civila samhällets organisationer utifrån de sex principerna för politiken för det civila samhället (se kapitel 2). Rapporten bygger på en representativ enkätundersökning där olika grupper av organisationer inom det civila samhället tillfrågas om hur de ser på sina villkor. Rapporten ger kunskap om hur civilsamhället själva bedömer sina villkor och i vilken mån regeringen lever upp till målet för politiken för det civila samhället, nämligen att förbättra villkoren för alla typer av civilsamhällesorganisationer som en central del av demokratin (jfr prop. 2009/10:55 s. 44).

Brister i kunskapen om det civila samhället

MUCF:s uppföljningsrapporter gällande politiken för det civila samhället liksom utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) visar att det ofta saknas nödvändig kunskap och förståelse för det civila samhället och dess villkor hos politiker och tjänstemän i offentlig sektor. Regeringen delar utredningens analys att det krävs bättre kunskaper hos offentliga aktörer om det civila samhällets särart och villkor. Organisationer i det civila samhället kan även i vissa fall behöva hjälp med att navigera rätt i information t.ex. regelverk och ansökningsförfaranden. Regeringen anser också att det trots de omfattande insatser som många organisationer gör på området återstår en del arbete när det gäller kunskap om förutsättningarna för underrepresenterade grupper att engagera sig i det civila samhället.

Därför tillför regeringen sju miljoner kronor från 2018 för stärkt kunskapsutveckling och kunskapsspridning till gagn för det civila samhället (prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 s. 212). MUCF ska enligt regleringsbrevet för budgetåret 2018 använda förstärkningen till kompetenshöjande insatser till statliga myndigheter, bl.a. genom det myndighetsnätverk som MUCF driver, samt till politiker och tjänstemän på regional och lokal nivå. Inom ramen för sitt arbete med kunskapsutveckling och kunskapsspridning ska MUCF även utveckla kunskapsstöd om det offentliga regelverket som ska riktas till det civila samhället samt utreda underrepresenterade gruppers hinder för deltagande i det civila samhällets organisationer i syfte att föreslå åtgärder. Dessa tre arbetsfält beskrivs mer utförligt nedan.

Stärkt kompetens och myndighetssamverkan

Regeringen delar utredningens uppfattning att myndigheternas information och stöd till det civila samhällets organisationer behöver utformas på ett sätt som underlättar för organisationerna. Det gäller bl.a. koordinering myndigheterna emellan och en större enhetlighet i utformningen av den information och det stöd som erbjuds. Detta är något som kan diskuteras inom ramen för det myndighetsnätverk som MUCF driver. Ett resultat av arbetet i myndighetsnätverket är t.ex. skriften *Vem gör vad?* som beskriver hur ett 20-tal myndigheter utifrån sina uppdrag arbetar med kunskap, stöd till och samverkan med det civila samhällets organisationer. Skriften vänder sig dels till ideella aktörer, dels till myndigheter och departement. Den ska ge en överblick och förtydliga ansvarsområden och samarbetsmöjligheter.

Regeringen ser även att myndighetsnätverket skulle kunna ta upp frågan om myndigheternas förenklingsarbete. Många organisationer beskriver en ökad administrativ börda till följd av högre krav i bidragsansökningar och redovisningar till myndigheter. Regeringen delar utredningens slutsats att det är angeläget att myndigheter i sitt arbete med förenkling också inkluderar civilsamhällets organisationer. I det sammanhanget är det viktigt att den prövning som ska ske bl.a. gällande statsbidrag ska vara enhetlig och tydlig. Utformningen av och tillgängligheten till stöd från statliga myndigheter varierar mycket, vilket enligt utredningen ställer krav såväl på civilsamhällets organisationer att hitta rätt, som på myndigheter att vid behov hänvisa en organisation vidare till en annan myndighet. Det kan även vara svårt att veta vilken information som är relevant för civilsamhällesorganisationer, t.ex. när det gäller näringsverksamhet som står under tillsyn av Konkurrensverket, eller när och på vilket sätt konkurrensregler på nationell och EU-nivå är tillämpliga. Informationen om regelverk och det stöd som finns behöver alltså bli bättre. Ideella organisationer som är utförare av välfärdstjänster, men även offentliga aktörer, t.ex. kommuner, efterfrågar också juridiskt inriktad information och stöd kring Idéburet offentligt partnerskap (IOP) som ny form av samverkan (se vidare kapitel 6). Genom att samarbeta med relevanta myndigheter som Upphandlingsmyndigheten eller med organisationer som Sveriges Kommuner och Landsting kan MUCF skapa en större trygghet kring IOP.

Utvecklat kunskapsstöd för bättre stöd till det civila samhället

MUCF har på regeringens uppdrag utrett inom vilka områden civilsamhällets organisationer anser att det behövs mer kunskap hos offentliga aktörer om det civila samhällets villkor och förutsättningar. Resultaten av rapporten Offentliga aktörers behov av kunskap om det civila samhället (MUCF 2017). Rapporten är utgångspunkt för en förstärkning av statliga myndigheters utbildningsuppdrag gentemot andra offentliga aktörer, men även för myndighetens eget arbete att utveckla sitt kunskapsstöd om och till det civila samhället.

MUCF har även utarbetat samarbetsformer med det civila samhället och ger råd och stöd i olika former. Det finns dock behov av att stärka myndigheten i detta arbete och av att hitta nya vägar för att förmedla kunskapen, t.ex. genom att ta fram webbaserade verktyg. Lösningar skulle också kunna arbetas fram i nära samverkan med eller direkt av paraplyorganisationer inom det civila samhället som har god kunskap om olika ideella aktörers behov, vilket har lyfts fram av ett antal remissinstanser, t.ex. Civos, Folkbildningsrådet och Forum.

Utöver att tillhandahålla information och stöd till redan etablerade organisationer finns det också behov av att göra det lättare att starta en ideell organisation, liksom av att ge befintliga organisationer hjälp i avgörande skeden. Organisationerna efterfrågar bl.a. grundläggande juridisk information och information om olika finansieringsformer, t.ex. statsbidrag och EU-fonder. Det är särskilt angeläget att nå de målgrupper i civilsamhället som inte får tillräckligt stöd från exempelvis riksorganisationer eller paraplyorganisationer inom det civila samhället.

Goda generella villkor för det civila samhällets organisationer ger utrymme för organisationernas eget arbete för att öka mångfalden inom organisationerna. Utöver att eftersträva intern mångfald, vilket är en uppgift för civilsamhällesorganisationerna själva, finns det ett värde i att olika delar av befolkningen väljer att engagera sig ideellt.

Människor som är engagerade i det civila samhället har större möjligheter att påverka samhället. Ett ideellt engagemang sammanfaller ofta med att allmänt sett vara etablerad i samhället. Att vara ung, sakna högre utbildning, ha utländsk bakgrund och sakna föreningsengagemang i familjen är exempel på vad som utmärker grupper av människor som står utanför det etablerade civilsamhället i Sverige. Män är också något överrepresenterade bland ideellt aktiva i Sverige, vilket främst förklaras av att de är överrepresenterade inom idrotten som är den enskilt största organisationskategorin. Att säkra att fler oavsett kön, bakgrund eller position i samhället i övrigt kan engagera sig i det civila samhället är en fråga om demokrati. Ett första steg för att uppnå detta är att analysera vilka strukturer eller andra faktorer som hindrar underrepresenterade grupper att bli delaktiga i föreningslivet. I utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) anges att offentliga aktörer har bristande kunskap om nya arenor och former av engagemang som sker utanför den etablerade föreningsformen och inte använder sig av de traditionella sätten att påverka. Detta riskerar att utgöra ett hinder för människor att göra sina röster hörda. Mot bakgrund av detta har MUCF fått i uppdrag att kartlägga och analysera dessa hinder så att regeringen kan hitta tänkbara åtgärder som det offentliga och det civila samhället kan vidta för att undanröja dessa hinder eller minska deras betydelse.

4.2 Stöd till forskning om det civila samhället

Åtgärd: Regeringen har under lång tid gett stöd till forskning om det civila samhället och avser att fortsätta följa och stödja sådan forskning.

Ny kunskap drivs av de luckor och behov av lösningar som identifieras av regering, forskare och civilsamhällesaktörer. Det är därför angeläget att kunskapen om det civila samhällets roll, sammansättning och villkor utvecklas samt att forskningsbaserad kunskap tillgängliggörs och sprids till berörda aktörer. Utöver de initiativ som utgår från eller finansieras av regeringen bidrar även civilsamhällets organisationer själva till att det sker forskning på området och till att sprida dess resultat.

Forskningsprogram genom Vetenskapsrådet

Enligt propositionen En politik för det civila samhället (prop. 2009/10:55) ansvarar Vetenskapsrådet sedan 2009 för ett flervetenskapligt långsiktigt forskningsprogram om det civila samhället. Programmet syftar till att stärka forskningsmiljöer i Sverige med inriktning mot civilsamhället. Inom ramen för programmet har totalt 35 ansökningar beviljats bidrag. I sin helhet omfattar programmet 15

miljoner kronor per år och under perioden 2010–2020 kommer sammanlagt cirka 164 miljoner kronor fördelas. De projekt som fått bidrag bedrevs inom olika forskningsinriktningar, framför allt inom sociologi och statsvetenskap.

Vetenskapsrådet bedömer att projektbidragen håller hög kvalitet. I en utvärdering av programmet konstaterar Vetenskapsrådet att de projekt som fått bidrag ligger väl i linje med intentionerna. De bedöms ha bidragit till etablering av nya forskningsmiljöer med inriktning mot civilsamhället. Forskningsprojekten bedöms ha bidragit med en bred empiri från civilsamhället i olika delar av världen och till en teoriutveckling om det civila samhället. Forskningsprogrammet har således utvecklat forskningen om det civila samhället både nationellt och internationellt.

Stöd till behovsidentifierad forskning

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har sedan 2013 ett uppdrag att fördela medel till forskningsprojekt för att öka kunskapen om det civila samhället och dess samspel med den offentliga sektorn och det övriga samhället. Syftet är att finansiera mer behovsorienterade projekt för att möta efterfrågan på kunskap från myndigheter, kommuner och landsting samt det civila samhället.

Regeringen har även gett MUCF i uppdrag att sprida forskningsbaserad kunskap. Myndigheten gör detta bl.a. i form av ett årligt kunskapsseminarium som framför allt riktar sig till offentliga verksamheter men också till civilsamhällets organisationer. Här inkluderas även annan aktuell forskning på området i samarbete med Ideell Arena och Vetenskapsrådet. Utöver det publiceras resultaten av de studier som fått stöd som populärvetenskapliga sammanfattningar på myndighetens webbplats.

Stöd till genomförande av studier om människors ideella engagemang

Ersta Sköndal Bräcke högskola har sedan 1992 genomfört fem representativa undersökningar av människors ideella arbete och informella insatser i Sverige. En sjätte så kallade befolkningsstudie planeras äga rum 2018. Resultaten av dessa studier bidrar med viktig kunskap om den svenska befolkningens ideella engagemang och används kontinuerligt av aktörer från alla samhällssektorer. Regeringen har vid flera tillfällen beviljat medel för genomförandet av dessa studier och bidrar även till finansieringen av studien under 2018 med 1 miljon kronor.

4.3 Förbättrad statistikproduktion

Åtgärd: Regeringen avser att följa Statistiska centralbyråns (SCB) arbete för att förbättra det statistiska underlag som behövs för kunskap och beslutsfattande inom politiken för det civila samhället.

Sedan 2010 har Statistiska centralbyrån (SCB) i regeringens uppdrag att ta fram statistik över det civila samhället (IJ2010/00137). Myndigheten

ska kontinuerligt genomföra åtgärder för att öka och säkerställa kvaliteten i statistikunderlaget, bl.a. genom att samordna och utveckla berörda statistikdatabaser. Därutöver ska myndigheten årligen redovisa statistik som beskriver den ekonomiska relationen mellan den offentliga sektorn och det civila samhällets organisationer samt statistik som beskriver befolkningens deltagande i det civila samhället.

Ökad kvalitet och tillgänglighet till statistik

Relevant och aktuell statistik är viktiga delar av regeringens beslutsunderlag. Inom civilsamhällesområdet kan det t.ex. handla om hur många anställda som verkar inom ideell sektor eller hur civilsamhällesorganisationer i stort fördelar sig mellan olika sakområden. I utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) lyfts även civilsamhällets eget behov av att synliggöra omfattningen och betydelsen av sin verksamhet fram, särskild bland ideella välfärdsutförare.

Det har framförts synpunkter från statliga myndigheter, forskare och intressenter inom det civila samhället på SCB:s statistik om det civila samhället. I korthet handlar synpunkterna om bristande transparens, tillgänglighet och kvalitet. Kritik kommer även till uttryck i den nyss nämnda utredningen. SCB har därför aviserat att myndigheten kommer att göra två insatser i syfte att öka tillgängligheten och kvaliteten i statistiken över det civila samhället och i de register som statistiken baseras på (Ku2018/00626/D).

Den ena insatsen syftar till att förbättra statistiken och göra den mer tillgänglig utanför myndigheten. I ett första steg sker det genom att koncerninformation förs in i det allmänna företagsregistret, vilket SCB avser vara klar med den 1 maj 2018. Därigenom blir det möjligt att urskilja t.ex. aktiebolag som ägs av en civilsamhällesorganisation från aktiebolag med kommersiellt inriktade ägare. Detta ger bättre förutsättningar för externa användare som t.ex. andra myndigheter och forskare att genomföra analyser och studier av det civila samhället.

Den andra insatsen är att utreda dels hur klassificeringen av organisationer i det civila samhället kan förbättras inom ramen för företagsregistret, dels hur förvaltning och underhåll av registret kan stärkas särskilt avseende organisationer med ett begränsat antal anställda. SCB:s interna utredningsarbete ska vara slutfört den 29 juni 2018. Regeringen avser att följa arbetet.

4.4 Kunskapsdelning i Regeringskansliet

Det civila samhällets aktörer verkar inom sakområden som sorterar under samtliga departement och berörs därmed av en rad olika bidragssystem, samrådsformer, förutsättningar för uppdrag och villkor i övrigt. Regeringen ser att det civila samhället har en central roll för samhällsutvecklingen och är därför mån om att ha ett helhetsperspektiv på de konsekvenser som politiska beslut kan få för det civila samhällets organisationer. I kultur- och demokratiministerns ansvar ingår bl.a. att se till att frågor som berör det civila samhället är en angelägenhet för samtliga departement.

För att skapa en samlad bild av regeringens arbete med utvecklingen av det civila samhällets villkor beslutade regeringen 2010 att inrätta en interdepartemental arbetsgrupp i Regeringskansliet (IJ2010/695/UF) med representanter från berörda enheter i departementen. Arbetsgruppen gör en årlig samlad uppföljning som ger kunskap om departementens bidrag, kontakter, dialoger och övriga insatser riktade till det civila samhällets organisationer. Uppföljningen bildar bl.a. underlag för redovisning i budgetpropositionen samt bidrar till att tjänstemän från olika sakområden anlägger ett civilsamhällesperspektiv. Arbetsgruppen fungerar också som en referensgrupp för beredningen av generella frågor om det civila samhället och dess villkor. Arbetsgruppen används till exempel när regeringens representanter förbereder frågor som diskuteras i Partsgemensamt forum (PGF) (se kapitel 3, avsnitt 3.5). Den interdepartementala gruppens arbete har också resulterat i utvecklingen av sakråd som arbetsmetod (se kapitel 3 avsnitt 3.1).

5 Bidrag som stärker det civila samhällets självständighet

Ett fritt och självständigt civilsamhälle med en mångfald av organisationer, verksamheter och röster är en förutsättning för en väl fungerande demokrati. Föreningsfriheten är också en av de grundläggande rättigheterna som slås fast i regeringsformen. För att säkra existensen av ett självständigt civilsamhälle med aktörer som på olika sätt kan bidra till samhällets utveckling stödjer den svenska staten ideella organisationer såväl ekonomiskt som genom att verka för goda förutsättningar på annat sätt. Det ligger i både myndigheternas och det civila samhällets intresse att värna bidragssystemens legitimitet. Det är därför viktigt att offentliga medel inte hamnar hos organisationer som bedriver verksamhet som står i strid med samhällets grundläggande värderingar så som de formuleras i grundlagen och i de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter, eller på annat sätt missbrukar det förtroende de getts.

Statens stöd till det civila samhället kanaliseras genom olika typer av offentliga bidrag. Bidrag till organisationer i det civila samhället brukar delas in i generella och riktade, där de generella bidragen som organisations- och verksamhetsbidrag står för en större andel och är mer långsiktiga, medan riktade bidrag, t.ex. projektbidrag, oftast gäller kortare insatser. Organisationsbidragen syftar till att trygga organisationens själva existens och är i många fall avgörande för den ordinarie verksamheten i civila samhällets organisationer. Genom att fortsätta att prioritera organisationsbidrag bidrar regeringen till att trygga civilsamhällets röstbärrroll och därmed också dess roll i demokratin.

Inriktningen för regeringens arbete är att villkoren för organisationsbidrag ska vara enhetliga och att bidragssystemen inte ska utsättas för alltför snabba förändringar. Stabilitet ger organisationerna möjligheter att planera, bedriva och utveckla sin verksamhet på ett långsiktigt sätt.

I utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) påtalas att det finns ett stort värde i att ideella aktörer, särskilt sådana som sätter serviceuppdrag i fokus, inte behöver kompromissa när de framför åsikter eller utövar kritik mot offentliga makthavare. För att det statliga stödet inte ska begränsa civilsamhällets självständighet och oberoende, inte minst i dess röstbärrroll, krävs långsiktiga finansieringslösningar för det civila samhällets organisationer som inte är alltför styrande. Styrningen ska fokusera på avgränsade delar.

Förbättrade villkor för bidragsgivning

Regeringen har sedan propositionen En politik för det civila samhället (prop. 2009/10:55) på olika sätt följt upp och förbättrat villkoren för det civila samhällets organisationer, bl.a. när det gäller möjligheterna att få stöd genom tydliga och stabila bidragssystem. År 2011 initierade regeringen ett system för uppföljning av politiken för det civila samhället i förhållande till målen för området. Ett viktigt led i detta arbete är den årliga samlade uppföljningen av samtliga departements bidrag till, och kontakter med, det civila samhället. Uppföljningen ger regeringen möjlighet att över tid följa utvecklingen av villkoren för det civila samhället, bl.a. för den statliga bidragsgivningen.

Regeringens interna uppföljning visar att det idag är cirka 30 myndigheter eller aktörer med förvaltningsuppgifter som fördelar statsbidrag till civilsamhällesorganisationer. Mellan 2014 och 2018 ökade beloppet för de statsbidrag som delas ut genom förordningar som avser stöd enbart till civilsamhällesorganisationer från 7,5 miljarder till 9 miljarder kronor. Räknar man även in de förordningar som avser statligt stöd till både civilsamhällesorganisationer och andra målgrupper ökade beloppet under samma period från 11,5 miljarder till 13,7 miljarder kronor. Av dessa bidrag utgör de generella stöden den avgjort största andelen och ligger på en fortsatt hög nivå. Eftersom civilsamhällespolitiken berör de flesta politikområden är det expertmyndigheterna inom respektive område som hanterar de olika bidragen utifrån sin unika kompetens samtidigt som regeringen strävar efter att utforma förordningar så enhetligt som möjligt vad gäller generella kriterier.

Mellan 2014 och 2018 har även statsbidragen till jämställdhetsprojekt enligt förordning ökat, från 7 miljoner till 10 miljoner kronor. Även en ny förordning om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer har tillkommit under perioden. För år 2018 avsattes 100 miljoner kronor till detta ändamål. Statsbidragen för kvinnors organisering och till kvinnoorganisationer inom partierna har varit oförändrade under denna period.

Ett annat led i att följa upp statsbidragen till det civila samhället är den årliga sammanfattande redogörelse som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) lämnar till regeringen. Där visas hur de bidrag som myndigheten hanterar har använts och vilka effekter de fått i förhållande till syftet.

Inom Regeringskansliet pågår ett löpande arbete för att utveckla och förbättra bidragsgivningen. Arbetet är inriktat på att successivt öka andelen bidrag som grundas på förordningar och att verka för att andelen

generella stöd, som organisationsbidrag, ökar i förhållande till mer kortsiktiga och styrda bidrag.

Utöver regeringen kan även andra aktörer bidra till förbättrade villkor för civilsamhället i sin bidragsgivning. Regeringen delar den bedömning som utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle gör när den understryker vikten av att även kommuner och landsting utformar sin bidragsgivning på ett sätt som utnyttjar de möjligheter som finns att stödja det civila samhället (SOU 2016:13 s. 334). Det kan t.ex. handla om att utnyttja befintligt utrymme i regelverket att subventionera lokalhyra och beakta civilsamhällets lokalbehov i arbetet med samhällsplanering. Regeringen instämmer också i utredningens bedömning att eventuella förändringar av bidragssystemen bör utgå från en analys av det lokala och regionala civilsamhällets behov i relation till kommunen önskemål om inriktning på samarbetet.

5.1 Departementspromemoria om långsiktighet i bidragsgivning

Åtgärd: Regeringen strävar efter en mer ändamålsenlig tillämpning av befintliga regler och rutiner för statlig bidragsgivning till det civila samhällets organisationer. Avsikten är att stödet ska bli mer långsiktigt, förutsebart och enhetligt.

Regeringen är angelägen om att skapa stabila och enhetliga bidragssystem för att värna den mångfald av organisationer och initiativ som utmärker det civila samhället. Enligt den uppföljning av bidragen till det civila samhället som utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) har gjort uppfattar organisationerna att de statliga bidragen de senaste åren har medfört större administrativa kostnader till följd av ökade krav på redovisning. Detta kan leda till att resurser måste prioriteras bort från organisationens kärnverksamhet. Genom att se över rutiner och krav i samband med ansökning och redovisning av bidrag skulle offentliga aktörer kunna bidra med bättre villkor för civilsamhället. Det gäller inte bara för regeringen och de statliga bidragen, utan även för kommuner och landsting.

Projektbidragen upplevs av många av det civila samhällets organisationer som styrande och kortsiktiga. Det framgår av den ovan nämnda utredningen, MUCF:s uppföljningar och andra kontakter som regeringen har med företrädare för det civila samhället. Kritiken avser bl.a. att organisationernas särart inte alltid kommer till sin rätt och att kortsiktigheten gör det svårt för vissa organisationer att hitta och behålla rätt kompetens bland medarbetare och att bedriva utvecklingsarbete. Vidare anser man att bidragsgivningen är svåröverskådlig eftersom den hanteras i olika departement och på olika myndigheter.

Regeringen såg mot denna bakgrund ett behov av att belysa myndigheternas erfarenheter av bidragsgivning till det civila samhällets organisationer. Kulturdepartementet gav därför generaldirektör Gunnar Larsson i uppdrag att för departementets räkning undersöka hur statliga bidrag till stöd för det civila samhällets organisationer kan bli mer

långsiktiga, förutsebara och enhetliga (Ku2016/01219/D). Uppdraget avslutades i departementet den 15 april 2017. Utredaren redovisade uppdraget i en departementspromemoria som därefter har bearbetats i Regeringskansliet. Departementspromemorian (Ds 2018:13) har remitterats till berörda myndigheter och organisationer. Remisstiden går ut den 4 september 2018. Skr. 2017/18:246

Inriktning för bidragsgivningen i promemorian

För att bättre kunna tillgodose civilsamhällets behov av större långsiktighet och förutsebarhet i bidragsgivningen föreslås i departementspromemorian en lösning inom befintliga system för bidragsgivning.

En bedömning i promemorian är ett förtydligande som innebär att departementens hantering av bidrag till det civila samhället bör vara att pröva ett minst tvåårigt beställningsbemyndigande för dessa anslag. Ett beställningsbemyndigande innebär att riksdagen bemyndigar regeringen, eller den myndighet regeringen beslutar, att ingå åtaganden som medför utgifter för staten även efter det aktuella budgetåret. Sådana bemyndiganden används för finansiering av verksamhet med längre planeringsperspektiv än det aktuella budgetåret, t.ex. befogad flerårig bidragsgivning till organisationer i det civila samhället. Behov av beställningsbemyndigande prövas dock även i fortsättningen från fall till fall.

Myndigheter som fått beställningsbemyndigande för bidragsgivning till det civila samhället bör utnyttja möjligheten att pröva och besluta om bidrag till berättigade organisationer. En ändamålsenlig hantering av bidragsbesluten gynnar organisationernas möjlighet att långsiktigt planera för ett effektivt användande av beviljade bidragsmedel.

I promemorian bedöms också att regeringen bör ge relevanta bidragsgivande myndigheter i uppdrag att se över vilken information de ger till berörda organisationer om möjligheten att ansöka om bidrag och hur denna information förmedlas. Tydlig och lättillgänglig information om förutsättningarna för att få bidrag leder till att organisationerna lättare själva kan bedöma sannolikheten att få bidrag.

För att ytterligare förbättra långsiktigheten bedöms i promemorian att regeringen bör se över några bidragssystem för att kunna ta ställning till om bidragen kan ges i form av organisationsbidrag i stället för som verksamhets- eller projektbidrag. Dessa är organisations- och projektbidrag till ideella miljöorganisationer som fördelas av Naturvårdsverket samt organisations- och projektbidrag för insatser mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar som hanteras av Folkhälsomyndigheten.

En annan möjlighet till förenklingar och ökad tydlighet som lyfts fram i promemorian är att Regeringskansliet utformar befintliga och nya förordningar så enhetligt som möjligt, och att de begrepp som används där ensas mellan myndigheterna. Detta bör särskilt gälla för organisationsbidrag. Med mer likartat utformade förordningar och gemensamma begrepp och villkor ökar förutsebarheten för organisationerna, vilket underlättar deras arbete med att ansöka om bidrag.

Enligt promemorian bör de myndigheter och ideella organisationer med vissa förvaltningsuppgifter som hanterar bidrag också se över reglerna för ansökan och återrapportering till regeringen för att, om möjligt, underlätta administrationen för de organisationer som berörs. I översynen bör även möjligheterna till digitalisering beaktas. Enkla och tydliga bidragsregler kan minska den administrativa bördan för det civila samhällets organisationer. Det är dock viktigt att balansera detta mot statens intresse av att få veta vilka resultat och effekter ett bidrag har haft. I promemorian bedöms också att de myndigheter som hanterar bidrag bör ta fram riktlinjer för vad revision av bidrag ska omfatta.

5.2 Översyn av demokrativillkoren i statlig bidragsgivning

Åtgärd: Regeringen har tillsatt en utredning som ska se över demokrativillkoren i statsbidragsförordningar och tillämpningen av dessa villkor. Utredningen ska föreslå ett förtydligat, rättssäkert och enhetligt demokrativillkor som beaktar föreningsfriheten.

Det är viktigt att offentliga medel inte går till organisationer som bedriver verksamhet som står i strid med samhällets grundläggande värderingar eller på annat sätt missbrukar det förtroende de gets. I många statsbidragsförordningar finns också krav på att den sökande ska uppfylla vissa demokrativillkor. Kraven kan ses som en försäkran om att stöd inte går till organisationer som agerar i strid med de grundläggande värderingar som samhället vilar på och som därmed inte kan anses bidra till samhällsnyttan.

Det har i några fall funnits misstankar om att skattemedel kan ha gått till organisationer vars verksamhet inte är förenlig med samhällets grundläggande värderingar, t.ex. människors lika värde eller jämställdhet mellan män och kvinnor. Det finns även kritik mot dagens system, som av vissa organisationer inte alltid upplevs vara transparent och rättssäkert vad gäller demokrativillkoren. Ett problem är också att demokrativillkoren i de förordningar som styr bidragsgivningen har delvis olika formuleringar, medan vissa förordningar helt saknar demokrativillkor. Det finns även skillnader i tillämpning mellan olika myndigheter. Myndigheterna bedömer att de inte har tillräcklig vägledning för tolkningen av förordningarna och hur långtgående deras granskning och kontroll av organisationerna ska vara, bl.a. eftersom rättspraxis på området är begränsad (se t.ex. MUCF:s rapport Orden, praktiken och verkligheten från 2012).

Det finns därför skäl att se över de förordningar som styr bidragsgivningen till civilsamhällets organisationer i syfte att skapa ett mer tydligt, enhetligt och rättssäkert demokrativillkor. Den 8 mars 2018 beslutade regeringen att en särskild utredare ska göra detta (dir. 2018:19). Översynen ska säkerställa att allmänna medel går till verksamhet som är förenlig med samhällets grundläggande värderingar så som de formuleras i regeringsformen och i de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter.

I samverkan med de bidragsutbetalande myndigheterna och företrädare för civilsamhällets organisationer ska utredaren föreslå ett förtydligt, rättssäkert och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen inklusive nödvändiga författningsändringar. Uppdraget ska redovisas senast den 20 juni 2019.

Översyn av MUCF:s arbete med demokrativillkor

Som en del av det övergripande arbetet för att förbättra offentliga aktörers hantering av demokrativillkoren fick MUCF i regleringsbrevet för 2017 i uppdrag att redovisa hur myndigheten i bidragshandläggningen prövar och följer upp villkor om demokratisk uppbyggnad och respekt för demokratins idéer. Uppdraget redovisades i rapporten Att verka demokratiskt – Redovisning av hur MUCF granskar och följer upp demokrativillkoren för statsbidrag (U2017/03541/UF).

Under 2017 genomförde även Statskontoret en myndighetsanalys av MUCF (U2017/00991/UF). Där uppmärksammar de behovet av ett utökat stöd vid prövning av demokratikriterierna. I rapporten föreslås bl.a. att regeringen bör försöka förbättra MUCF:s förutsättningar att bedöma demokratikriteriet. Regeringens översyn av demokrativillkoret i statlig bidragsgivning är ett viktigt steg i detta arbete (dir. 2018:19). Ett annat är att MUCF fortsätter sitt arbete med att utveckla bidragshanteringen. Därför har MUCF fått i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som myndigheten vidtar avseende sin bidragshantering mot bakgrund av de förslag som Statskontoret lämnat. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 30 september 2018 (U2017/01398/UF, U2017/02966/UF, U2017/03289/UF m.fl.).

Förhindrande av att icke vinstdrivande organisationer missbrukas för penningtvätt och finansiering av terrorism

Ytterligare ansträngningar för att förhindra att medel används felaktigt rör det internationella samarbetet för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism.

Sverige är en av 37 medlemmar i Financial Action Task Force (FATF), ett mellanstatligt organ för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Medlemmarna i FATF har åtagit sig att följa organisationens rekommendationer om bl.a. vad de nationella rättssystemen ska klara av, det finansiella systemets roll i sammanhanget och formerna för internationellt samarbete. Medlemsländernas efterlevnad av FATF:s standarder granskas ungefär vart tionde år. Finansdepartementet samordnar Regeringskansliets arbete i frågan.

Under FATF:s platsbesök i Sverige i juni 2016 ansvarade Kulturdepartementet för att informera om och försvara Sveriges åtgärder när det gäller FATF:s rekommendation nr. 8 om s.k. Non-Profit Organisations och även gällande arbetet mot våldsbejakande extremism. Syftet med denna rekommendation är att se till att medlemsländerna har system på plats för att kunna förebygga och beivra missbruk av civilsamhällets organisationer. I samarbete med en rad myndigheter och organisationer i det civila samhället tydliggjorde Regeringskansliet och aktörerna gemensamt effektiviteten i Sveriges system för bekämpning av

penningtvätt och finansiering av terrorism avseende rekommendation 8 som av FATF bedömdes Largely Compliant. Utvärderingen av Sverige publicerades i april 2017 (www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/mer-sweden-2017.html. Hämtat 2017-04-25.). Den 1 augusti 2017 trädde en ny penningtvättslag (2017:630) i kraft som ytterligare förbättrar systemet på detta område. Den nya lagen möjliggör bl.a. för Finanspolisen att begära in uppgifter från ideella organisationer som bedriver penninginsamling om det behövs för en utredning om penningtvätt eller finansiering av terrorism.

5.3 Översyn av regelverket för statligt stöd till trossamfund

Åtgärd: Regeringen har tillsatt en utredning för att se över regelverket för statligt stöd till trossamfund. Utredningen ska bl.a. föreslå ett förtydligat demokratikriterium. Utredningen redovisade sitt uppdrag till regeringen den 13 mars 2018.

Trossamfunden är en viktig del av det civila samhället. Trossamfunden är vidare särskilt skyddsvärda mot bakgrund av den grundlagsfästa religionsfriheten. Det statliga stödet till trossamfunden har haft samma regelverk sedan år 2000 när lagen (1999:932) om stöd till trossamfund infördes. Stödet till andra trossamfund än Svenska kyrkan består i dag av statsbidrag och s.k. statlig avgiftshjälp. Genom stödet får trossamfunden förutsättningar att bedriva en aktiv och långsiktigt inriktad religiös verksamhet, samtidigt som det ger incitament att utveckla församlingarnas verksamhet för att den i ännu högre grad ska ske med respekt för grundläggande demokratiska principer. Stödet ger även möjligheter för staten att hjälpa trossamfunden att stärka sin demokratiska uppbyggnad genom t.ex. utbildningar.

Sedan stödet inrättades har det svenska samhället förändrats. Därmed har det också uppstått frågor om stödsystemet svarar mot de behov som dagens verksamma trossamfund har och de behov som nu finns i samhället. Det finns också ett antal brister i dagens system som motiverar en översyn, t.ex. oklarheter om hur det nuvarande demokratikriteriet ska tolkas. Mot denna bakgrund beslutade regeringen den 30 juni 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över statens stöd till trossamfund (dir. 2016:62). Utredningen antog namnet Utredningen om översyn av statens stöd till trossamfund (Ku 2016:01). Den 13 mars 2018 överlämnades betänkandet Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige (SOU 2018:18).

Utredningen föreslår bl.a. en ny konfessionsneutral definition av begreppet trossamfund och att det ska framgå av målsättningen för statens stöd till trossamfund att stödet ska bidra till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på. Utredningen föreslår även en rad andra formella krav på registrering, ekonomi, storlek och varaktighet som trossamfunden ska uppfylla för att vara berättigade till stöd.

Vidare föreslår utredningen att den andel av stödet som fördelas som verksamhetsbidrag och projektbidrag bör öka i förhållande till dagens nivåer. Syftet med förändringen är att det i större utsträckning än vad som är möjligt vid organisationsbidrag ska vara möjligt att följa upp och säkerställa att statliga medel går till sådant som det är avsett för. För att stödja trossamfundens organisatoriska utveckling föreslår utredningen också att ett organisationsutvecklingsbidrag inrättas. Utöver det föreslås ett verksamhetsbidrag som kan sökas av stödberättigade trossamfund för att finansiera såväl konfessionell som icke-konfessionell utbildning av trossamfundens företrädare. Slutligen föreslås att trossamfundet ges möjligheter att stärka företrädarnas kunskaper och kompetens i demokratifrågor, särskilt med hänsyn till utredningens förslag om ett förtydligt demokratikriterium.

Utredningen bedömer att ett tydligt reglerat demokratikriterium bör införas, både för statliga bidrag och för den statliga avgiftshjälpen. Utredningen anser att demokratikriteriet bör utformas på så sätt att det exkluderar trossamfund som agerar i strid med särskilt skyddsvärda grundläggande värderingar i det svenska samhället. Stöd ska således inte kunna ges om trossamfundet eller någon av dess församlingar, dess företrädare eller föreläsare agerar på sådant sätt som anges i någon av följande exkluderingsgrunder

- våld mot person, tvång och hot
- kränkningar av barns rättigheter
- inskränkningar av betjänades fri- och rättigheter
- diskriminering och klara överträdelser av principen om alla människors lika värde
- aktivt motarbetande av det demokratiska styrelseskicket

Utredningen föreslår också att en bestämmelse om återkallelse införs i lagen om stöd till trossamfund. En sådan bestämmelse skulle innebära att ett trossamfund som inte längre uppfyller villkoren för stöd inte heller är berättigat till stöd.

Utredningen remitteras för närvarande. Remisstiden pågår till och med den 31 augusti 2018.

5.4 Översyn av regelverket för Allmänna arvsfonden

Åtgärd: Regeringen har tillsatt en utredning för att se över och analysera vissa frågor som rör Allmänna arvsfondens verksamhet, bl.a. kriterierna för stöd.

Medlen för finansiellt stöd till det civila samhället kommer från flera källor. Men oavsett varifrån de kommer är regeringen ytterst mån om att gemensamma medel används ansvarsfullt och effektivt samt följer principer som respekterar demokratins idéer.

En av de källor som bidrar med medel till det civila samhället är Allmänna arvsfonden. Fonden har i uppgift att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för barn, ungdomar och personer med

funktionsnedsättning. Kvarlåtenskap efter personer utan nära släktingar som inte skrivit testamente tillfaller fonden, som därmed är en viktig finansär av nya initiativ inom det civila samhället. Som regelverket idag är formulerat ska nämligen Allmänna arvsfonden i första hand ge stöd till verksamhet inom det civila samhället som är nyskapande och utvecklande.

I utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) bedöms att det i dag kan finnas vissa onödiga begränsningar i den praxis som utvecklats för tilldelning av stöd. Kriteriet om att projektens metod och verksamhet ska vara nyskapande och utvecklande är enligt utredningen en sådan begränsning. I utredningen föreslås därför att kriterierna för stöd ur Allmänna arvsfonden ska ses över, något som också remissinstanserna inom det civila samhällets organisationer instämmer i. Flera remissinstanser ställer sig särskilt positiva till att se över kriteriet om att en verksamhet ska vara nyskapande.

I propositionen En politik för det civila samhället (prop. 2009/10:55) anges ett antal strukturella villkor som är grundläggande förutsättningar för statliga organisationsbidrag till organisationer inom det civila samhället och andra statliga bidrag av motsvarande karaktär. Ett av dessa villkor är att organisationen i fråga har ett syfte som överensstämmer med bidragets syfte och som är förenligt med de värderingar som präglar ett demokratiskt samhälle.

I den överenskommelse om åtgärder mot terrorism som regeringen tecknade med ytterligare fyra riksdagspartier den 7 juni 2017 återkommer frågan om det allmännas bidrag till ideella organisationer. I överenskommelsen beskrivs flera pågående åtgärder som syftar till att offentliga bidrag inte ska ges till organisationer som sprider våldsbejakande och antidemokratiska budskap. Medel från Allmänna arvsfonden är inte skattefinansierade och därmed inte statsbidrag i egentlig bemärkelse, men det finns ändå skäl för att kräva att de organisationer som får stöd från fonden ska utgå från demokratiska värderingar i sin verksamhet.

Regeringen instämmer i utredningens förslag och övriga bedömningar i denna fråga och beslutade därför den 15 juni 2017 att en särskild utredare ska se över och analysera vissa frågor som rör Allmänna arvsfondens verksamhet (Dir. 2017:68). Syftet med översynen är att säkerställa att Allmänna arvsfondens medel används för den verksamhet som de är avsedda för samt att medlen hanteras och redovisas transparent, rättssäkert och opartiskt. Utredaren ska bl.a. lämna förslag på utformning av villkor som säkerställer att enbart organisationer som i sin verksamhet respekterar demokratiska värderingar kan få stöd, analysera kriterierna för stöd, överväga frågor om arvsavstående, se över vissa administrativa frågor samt föreslå nödvändiga författningsändringar. I syfte att möjliggöra ett ändamålsenligt och långsiktigt stöd ska den särskilda utredaren också undersöka och analysera om kriterierna i lagen om Allmänna arvsfonden är relevanta i förhållande till målgrupperna och särskilt om kriteriet nyskapande verksamhet leder till önskade effekter. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2018.

6 Långsiktigt stärkta förutsättningar för det civila samhällets verksamheter

Regeringen vill underlätta för det civila samhällets organisationer att bedriva sin verksamhet, att utvecklas och att därigenom bidra till demokrati, välfärd, folkhälsa, gemenskap och social sammanhållning. Utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) hade i uppdrag att identifiera åtgärder som dels kan förbättra det civila samhällets möjligheter att bedriva sin verksamhet, dels minska organisationernas administrativa börda. Utredningen lämnar flera förslag och bedömningar (SOU 2016:13 s. 191–345 och 429–466). Regeringen har bl.a. mot denna bakgrund och utifrån aktuella omvärldshändelser tagit ett antal initiativ när det gäller långsiktiga villkor och stärkta förutsättningar för det civila samhället och dess verksamhet.

6.1 Stärkta resurser till det civila samhället för insatser riktade till asylsökande och nyanlända

Åtgärd: Regeringen har under 2015–2018 förstärkt stödet till organisationer i det civila samhället för verksamhet riktad till asylsökande och nyanlända.

Hösten 2015 sökte ett stort antal människor asyl i Sverige. När antalet var som högst kom fler än 10 000 personer i veckan för att söka asyl. Under 2015 uppgick antalet asylsökande till 163 000 personer, varav drygt 35 000 var ensamkommande barn. Aldrig tidigare har så många personer sökt asyl i Sverige under ett enda år. Som jämförelse kom 84 000 asylsökande under 1992, främst till följd av konflikten i forna Jugoslavien. Åren 2013 och 2014 sökte 54 000 respektive 81 000 personer asyl i Sverige.

Under den mest intensiva perioden 2015–2016 agerade det civila samhället mycket snabbt för att möta de som sökte asyl i Sverige. Regeringen insåg tidigt vikten av de insatser som det civila samhällets organisationer bidrog med i mottagandet av asylsökande och nyanlända. Under perioden november 2015 till juni 2016 bjöd regeringen därför in det civila samhällets organisationer till en serie möten för att diskutera och hitta gemensamma lösningar för exempelvis ensamkommande barn, boendesituation, hälso- och sjukvård för asylsökande, delaktighet och nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Även berörda myndigheter deltog, t.ex. Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och Socialstyrelsen samt flera departement. Parallellt med detta besökte kultur- och demokratiministern ett tjugotal civilsamhällesorganisationer som arbetade med asylsökande och nyanlända.

Under 2015 och 2016 beslutade riksdagen på regeringens förslag om extra medel till stöd för att det civila samhällets organisationer, inklusive

trossamfunden, skulle kunna omhänderta det omfattande frivilliga engagemanget och skapa uthållighet i sitt arbete. Anslagsändringar i en extra ändringsbudget 2015 innebar en ökning av anslaget för det civila samhällets organisationer, inklusive trossamfunden, med 105 miljoner kronor samtidigt som 20 miljoner kronor fördelades till idrottsrörelsen och 75 miljoner kronor till folkbildningen (prop. 2015/16:47). Under 2015 tillfördes därtill idrottsrörelsen ytterligare 32 miljoner kronor och folkbildningen 30 miljoner kronor (prop. 2014/15:99).

I höständringsbudgeten för 2016 tillfördes det civila samhällets organisationer, inklusive trossamfunden, ytterligare 35 miljoner kronor för insatser för asylsökande och nyanlända samtidigt som idrottsrörelsen tillfördes 20 miljoner kronor och folkbildningen 65 miljoner kronor (prop. 2016/17:2). Därtill förstärktes under 2016 anslagen ytterligare till idrottsrörelsen med 64 miljoner kronor och folkbildningen med 147 miljoner kronor (prop. 2015/16:1, prop. 2015/16:99). Anslaget till folkbildningens insatser för asylsökande och vissa nyanlända har fått fortsatt stöd under 2017 med 175 miljoner kronor (prop. 2016/17:1) och 2018 med 170 miljoner kronor (prop. 2017/18:1). I vårandringsbudgeten 2018 (prop. 2017/18:99) föreslår regeringen att folkbildningen tilldelas ytterligare 20 miljoner kronor.

Ytterligare medel för mottagandet av asylsökande och nyanlända tillfördes i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 13), bl.a. inom ramen för en ny ordning för insatser under asyltiden. Enligt den nya ordningen ansvarar från och med den 1 februari 2017 länsstyrelserna för att samordna tidiga insatser för asylsökande och personer med uppehållstillstånd som bor i Migrationsverkets anläggningsboenden enligt förordningen (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare. Länsstyrelserna ansvarar även för ett nytt statsbidrag enligt förordningen (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl. Statsbidraget beviljas och betalas ut efter ansökan, huvudsakligen till organisationer i det civila samhället. Statsbidraget uppgick 2017 till 135 miljoner kronor och 2018 till 149 miljoner kronor.

Resultatet av det civila samhällets insatser i samband med flyktingsituationen 2015/2016 finns redovisat och beskrivet i flera rapporter, bl.a. i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) Flyktingmottagandet – det civila samhällets roll och villkor (Ku2016/02193/D), Kraftsamling från norr till söder (Ku2017/01228/D) och En fortsatt kraftsamling (Ku2018/00173), samt i Myndigheten för statsbidrag till trossamfunds delrapport (Ku2016/01423/D) och slutrapport (Ku/2017/01330/D) för redovisning av särskilda medel för arbete med flyktingfrågan. Insatserna och dess betydelse finns också redogjorda för i utredningen Att ta emot människor på flykt (SOU 2017:12).

Utifrån dessa rapporter kan konstateras att medel som staten kanaliserade genom det civila samhället under denna intensiva period kom till stor och konkret nytta och skapade förutsättningar att stärka kapaciteten i mottagandet av asylsökande. Behovet av åtgärder som underlättar för det civila samhällets organisationer att långsiktigt bidra till ett bra mottagande av asylsökande och som förbättrar möjligheterna

till en snabbare etablering lyfts också fram i utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13 s. 283). Ansvaret för myndighetsutövning kan aldrig överlåtas till civilsamhället eller frivilliga, men regeringens erfarenhet är att civilsamhället, särskilt i en ansträngd situation, påtagligt kan bidra till en effektivare resursanvändning hos myndigheterna och att ett nära samarbete med det civila samhället ökar kvaliteten i insatserna. Även om många organisationer upplever en positiv attitydförändring hos myndigheter på både nationell och lokal nivå har det samtidigt blivit tydligt att det offentliga behöver öka sin kunskap om det civila samhället som utförare. Detta följs bl.a. upp i och med regeringens satsning på stärkt kunskapsuppdrag för MUCF, och de medel som tilldelats myndigheten för kompetenshöjande insatser till statliga myndigheter samt politiker och tjänstemän på regional och lokal nivå, se kapitel 4.

6.2 Förstärkt stöd till allmänna samlingslokaler

Åtgärd: Regeringen har i budgetpropositionerna för 2017 och 2018 föreslagit förstärkt bidrag till allmänna samlingslokaler med 20 miljoner kronor per år. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag. I budgetpropositionen har regeringen även beräknat en förstärkning med ytterligare 10 miljoner kronor för åren 2019 och 2020.

Trots att olika former av ideellt engagemang i allt större utsträckning utspelar sig i virtuella rum går det inte att underskatta vikten av det fysiska mötet. För att underlätta för människor att träffas kring gemensamma intressen ger regeringen stöd till allmänna samlingslokaler. Lokalerna möjliggör såväl mötesverksamhet som en rad andra aktiviteter, såsom olika kulturinriktade och skapande verksamheter. Enligt förordningen om bidrag till allmänna samlingslokaler (1996:1593) avses med allmän samlingslokal en lokal som hålls öppen och tillgänglig för föreningslivets möten, studieverksamhet, kulturell verksamhet, förströelse, fritidssysselsättning eller någon annan liknande verksamhet.

I utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle redogör utredaren för besök och kontakter med företrädare för organisationer verksamma lokalt och regionalt (SOU 2016:13 s. 331). En återkommande synpunkt i dessa kontakter är önskemålet om ökad tillgång till lokaler till låg kostnad för organisationernas olika verksamheter. Detta behov är särskilt angeläget i områden med socioekonomiska utmaningar. I dessa områden saknas ofta föreningslokaler för bl.a. ungdomar.

För regeringen är det viktigt att civilsamhället har förutsättningar att bedriva långsiktig verksamhet genom den infrastruktur som bl.a. de allmänna samlingslokalerna innebär. Genom att fördela stöd främjar regeringen tillgången till förenings- och samlingslokaler i alla delar av landet. Inte minst kan de aktiviteter och den gemenskap föreningslivet erbjuder bidra till att människor känner sig delaktiga i samhället såväl som i demokratin. Regeringen har därför i budgetpropositionerna för 2017 och 2018 förstärkt bidraget till allmänna samlingslokaler med 20 miljoner kronor per år (prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 s. 207–208) samt

6.3 Förstärkning av civila samhällets verksamhet i områden med socioekonomiska utmaningar

Åtgärd: Regeringen har gjort en satsning på lokala resurscenter för ökad demokratisk medvetenhet i områden med socioekonomiska utmaningar. Regeringen har också initierat ett långsiktigt reformprogram för att minska och motverka segregation. I detta arbete är det civila samhället en prioriterad del. Vidare har regeringen inrättat en ny myndighet, Delegationen mot segregation, som bl.a. har i uppgift att främja civilsamhällesaktörers långsiktiga arbete för att minska och motverka segregation. Myndigheten inledde sin verksamhet den 1 januari 2018. Utöver det har regeringen initierat satsningen Äga rum, en satsning 2016–2018 på konst och kultur och delaktighet i vissa bostadsområden med socioekonomiska utmaningar eller lågt valdeltagande där civilsamhället och andra aktörer samverkar. Regeringen har även gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor i uppdrag att ge stöd till civilsamhällesorganisationer för att främja deltagandet i de allmänna valen.

Ur ett demokratiperspektiv är det viktigt att det civila samhället har förmåga att i större utsträckning än i dag nå ut till och inkludera personer som står utanför det civila samhället och på det sättet bidra till social sammanhållning. Det finns områden med socioekonomiska utmaningar runt om i landet som kännetecknas av att vissa delar av befolkningen känner ett stort avstånd till det svenska samhället och dess offentliga institutioner. Dessa områden står i dag inför stora utmaningar när det gäller hög arbetslöshet, låg utbildningsnivå, låg sysselsättningsgrad och lågt valdeltagande, vilket i sin tur bidrar till låg demokratisk delaktighet.

I utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle föreslogs att en statlig delegation skulle tillsättas med uppdrag att i nära samverkan med civilsamhällets organisationer och berörda kommuner etablera långsiktiga lokala plattformar för det civila samhället i områden med socioekonomiska utmaningar (SOU 2016:13 s. 184). Utredningen efterfrågade även stöd till satsningar för ökad mångfald inom det civila samhället (a.a. s. 165–183). Regeringen tar fasta på dessa förslag. Som exempel kan nämnas att regeringen initierat Äga rum, en satsning 2016–2018 på konst, kultur och delaktighet i vissa bostadsområden med socioekonomiska utmaningar eller lågt valdeltagande där det civila samhället är en strategisk samarbetspart. Ett annat exempel är den satsning på ökat valdeltagande som regeringen genomför och som beskrivits i budgetpropositionen för 2018. Under 2018 innebär satsningen på ökat valdeltagande bl.a. att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) fått i uppdrag att fördela 10 miljoner kronor till organisationer inom det civila samhället och till kommuner. Pengarna ska användas för verksamhet som syftar till att öka deltagandet i de allmänna valen. Verksamheten ska inriktas på befolkningsgrupper

som röstar i mindre utsträckning än övriga röstberättigade samt mot områden med socioekonomiska utmaningar som haft lågt valdeltagande i tidigare val.

Även om de allmänna valen är den viktigaste kanalen för medborgarnas inflytande i den representativa demokratin är medborgarnas politiska deltagande mellan valen en förutsättning för att styrelseskicket ska behålla sin legitimitet och utvecklas. Därför genomför regeringen även andra demokratifrämjande insatser. I dessa är civilsamhällets organisationer ofta centrala aktörer. Detta rör bl.a. insatserna nedan.

Lokala resurscenter för ökad demokratisk medvetenhet områden med socioekonomiska utmaningar

I många områden med socioekonomiska utmaningar deltar inte delar av befolkningen, eller känner sig delaktiga, i demokratin. Regeringen beslutade därför den 16 juli 2015 om en satsning på lokala resurscenter för demokratisk delaktighet i områden med socioekonomiska utmaningar (Ku2015/01964/D). De lokala resurscentren har som övergripande mål att stärka medborgare som delaktiga aktörer i demokratin.

Regeringen gav MUCF i uppdrag att under perioden 2016–2018 fördela medel till resurscentren enligt förordningen (2015:565) om statsbidrag till verksamhet för demokratisk delaktighet genom lokala resurscenter. Medlen ska fördelas till organisationer inom det civila samhället som vill upprätta lokala resurscenter i stadsdelar och bostadsområden som kännetecknas av lågt valdeltagande och låg demokratisk delaktighet. Efterfrågan på medel från föreningslivet för att starta lokala resurscenter har varit stor och verksamhet bedrevs under 2017 i sju områden med stora socioekonomiska utmaningar. MUCF konstaterar i rapporten Lokala resurscenter för demokratisk delaktighet (Ku2016/00579/D) att lokala resurscenter har störst möjlighet att lyckas när det finns stöd även från kommunen för projektet, när föreningarna som driver verksamheten har en bred förankring i området samt när projektet utvecklas och anpassas utifrån lokala förutsättningar och behov.

Långsiktigt reformprogram för minskad segregation

Regeringen har vidare initierat ett långsiktigt reformprogram för minskad segregation som ska pågå mellan 2017–2025. Ett av de fem delområdena i programmet handlar om att stärka demokratin och stödja det civila samhället.

Som ett led i detta arbete har regeringen inrättat myndigheten Delegationen mot segregation som startade sin verksamhet den 1 januari 2018. Myndigheten ska genom ett sektorsövergripande arbete bidra till att öka de långsiktiga effekterna av insatser för att minska och motverka segregation på nationell, regional och lokal nivå. Delegationen mot segregation har bl.a. i uppgift att främja ökad samverkan mellan myndigheter, landsting, kommuner, organisationer inom det civila samhället, näringsliv, forskare och andra relevanta aktörer. Inför såväl inrättandet av den nya myndigheten som i utarbetandet av regeringens kommande strategi för att minska och motverka segregation har regeringen genomfört sakråd med företrädare för civilsamhällets

organisationer. Sakråden visade bl.a. att organisationer som verkar i områden med socioekonomiska utmaningar upplever sig ha sämre förutsättningar för sin verksamhet än andra organisationer. Organisationerna ser att de fyller ett viktigt behov för de boende men anser att de saknar nödvändig struktur och finansiering för verksamheten och att de får ta hand om uppgifter som det offentliga egentligen ansvarar för.

Delegationen mot segregation har även i uppgift att fördela statsbidrag. I februari 2018 beslutade regeringen att införa ett sådant bidrag i form av ett flerårigt stöd till civilsamhället för att långsiktigt minska och motverka segregation. Stödet regleras i förordningen (2018:119) om statsbidrag till ideella föreningar och stiftelser för att minska och motverka segregation som trädde i kraft den 6 april 2018. Tillsammans med ett stöd för ökad samordning samt kunskaps- och metodutveckling i kommuner och landsting som fördelas enligt förordningen (2018:118) om statsbidrag till kommuner och landsting för att minska och motverka segregation omfattar statsbidraget cirka 53 miljoner kronor för 2018 och sedan årligen cirka 75 miljoner kronor.

6.4 Bidrag för civila samhällets arbete mot hot och hat och för säkerhetshöjande åtgärder

Åtgärd: Regeringen har beslutat en förordning om statsbidrag till det civila samhällets organisationer för insatser som motverkar hot och hat i det offentliga samtalet. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor ska fördela sex miljoner kronor för ändamålet 2018.

Regeringen avser även att besluta en ny stödförordning för säkerhetshöjande åtgärder för organisationer i det civila samhället. Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 föreslagit att 22 miljoner kronor 2018 ska avsättas till denna satsning. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag. Regeringen avser att föreslå att avsätta samma belopp för 2019 och därefter 15 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2020.

Regeringens mål för demokratipolitiken är en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika (prop. 2017/18:1 utg.omr. 1 avsnitt 8). För att uppnå detta måste alla som lever i Sverige kunna få påverka på demokratisk väg, exempelvis genom att delta i aktioner och manifestationer, genom det civila samhällets organisationer och folkbildning, eller genom direkta kontakter med beslutsfattare. Det kräver att samhället skapar förutsättningar för ett öppet och inkluderande offentligt samtal. Alla ska ha möjlighet att framföra sina åsikter och påverka samhället.

I dagens offentliga samtal är det tyvärr långt ifrån ovanligt att de som uttrycker en åsikt möts av hot, trakasserier och våld. Behovet av att motverka och förebygga dessa uttryck för hot och hat i det offentliga samtalet beskrivs utförligare i regeringens handlingsplan Till det fria ordets försvar – Åtgärder mot utsatthet för hot och hat bland journalister,

förtroendevalda och konstnärer (Ku2017/01675/D). I handlingsplanen skildras utsattheten för hot, våld och trakasserier bland journalister, politiker, konstnärer och opinionsbildare. Bland annat visar SOM-undersökningen Svenska demokratitrender (Ku2017/01432/D) att tio procent av dem som uttryckt en åsikt minst en gång i veckan i samband med ett engagemang i en ideell förening eller en organisation har utsatts för hot, trakasserier eller våld. Bland dem som är mer aktiva och uttrycker åsikter flera gånger i veckan har 20 procent utsatts.

Regeringen är angelägen om att det civila samhället ska ha förutsättningar att arbeta mot hot, hat och kränkningar. Medel fördelas i dag enligt ett antal förordningar, bl.a. för stöd för verksamhet som förebygger och motverkar diskriminering, insatser mot rasism och liknande former av intolerans, förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism samt insatser mot mäns våld mot kvinnor. Redan idag finns etablerade verksamheter som motverkar hot och hat och det tas också nya sådana initiativ. Men det behövs fler insatser och fler aktörer som är aktiva på området. Därför har regeringen beslutat förordningen (2018:32) om statsbidrag för insatser som motverkar hot och hat i det offentliga samtalet. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har fått i uppdrag att under 2018 fördela sex miljoner kronor till det civila samhällets organisationer enligt förordningen. Syftet med förordningen är att stödja projekt som dels minskar förekomsten av hot och hat i det offentliga samtalet, dels stärker utsatta opinionsbildare och andra som deltar i det offentliga samtalet.

Säkerhetshöjande åtgärder

Vissa organisationer inom det civila samhället, däribland trossamfund och organisationer som arbetar med att främja mänskliga rättigheter, är särskilt utsatta för hot och hat. Därför har en departementspromemoria tagits fram i Regeringskansliet (Kulturdepartementet) med förslag till en ny stödförordning för säkerhetshöjande åtgärder inom det civila samhället (Ds 2018:4). Detta stöd ska bidra till att tillgodose behov av säkerhetshöjande åtgärder hos ideella föreningar, trossamfund och vissa stiftelser vars verksamhet syftar till att främja mänskliga rättigheter och värna demokratin. Enligt förslaget i promemorian kan statsbidraget beviljas om organisationens verksamhet påverkas av rädsla för våld, hot eller trakasserier på grund av hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck eller annan liknande omständighet. Kammarkollegiet ska ansvara för att pröva ansökningar och fördela statsbidraget medan Polismyndigheten ska yttra sig i samband med prövningen av ansökningar. Den nya bidragsförordningen föreslås träda i kraft den 1 september 2018. Departementspromemorian har remitterats till berörda myndigheter och organisationer. Remisstiden går ut den 18 maj 2018.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 föreslagit att avsätta 22 miljoner kronor 2018 till denna satsning. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag. Regeringen avser att föreslå att samma belopp ska avsättas för 2019 och därefter 15 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2020. Förordningsförslaget bereds för närvarande i

Regeringskansliet och regeringen avser att besluta förordningen så snart det är möjligt.

Sedan 2015 inkluderas bidrag till säkerhetshöjande åtgärder för trossamfund inom de lokalbidrag som hanteras inom ramen för förordning (1999:974) om statsbidrag till trossamfund som hanteras av Myndigheten för stöd till trossamfund. För 2017 uppgick den del av anslaget för projektbidrag som fick beviljas för säkerhetshöjande insatser till 10 miljoner kronor. För 2018 är stödet också satt till 10 miljoner kronor. Den nya förordningen är avsedd att ersätta detta stöd som enbart trossamfund är behöriga att söka.

6.5 Korttidsupplåtelse av mark behöver underlättas

Åtgärd: Regeringen avser att genomföra en översyn av allmännyttiga, ideella organisationers ekonomiska förutsättningar vid korttidsupplåtelser av markområden från statliga myndigheter. Syftet med översynen ska vara att förbättra villkoren för det civila samhällets organisationer. Vidare avser regeringen att följa Fortifikationsverkets arbete med att förtydliga sin information till det civila samhällets organisationer.

Det civila samhällets organisationer bör ges förutsättningar att bedriva och utveckla sin verksamhet på goda villkor. Fortifikationsverket är en av Sveriges största markägare och förvaltar delar av statens fasta egendom, till exempel fastigheter avsedda för försvarsändamål. Friluft- och idrottsorganisationer använder ofta Fortifikationsverkets mark för sina olika arrangemang genom korttidsupplåtelser. Regeringen anser att allmännyttiga, ideella organisationers ekonomiska möjligheter för att kunna korttidsförhyra markområden från Fortifikationsverket och andra statliga myndigheter bör ses över. Regeringen avser därför att se över frågan i syfte att på lämpligaste sätt förbättra de ekonomiska förutsättningarna för allmännyttiga och ideella organisationer.

I Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) finns förslag om en översyn av bestämmelsen om upplåtelse i förordningen om förvaltning av statliga fastigheter m.m. (1993:527) i syfte att införa ett undantag som möjliggör att avgift inte tas ut av allmännyttiga ideella organisationer för korttidsupplåtelser. En övervägande majoritet av remissinstanserna ställde sig positiva till förslaget. Civilsamhällets organisationer ansåg att förslaget skulle underlätta för organisationers möjlighet att bedriva sin verksamhet. Fortifikationsverket däremot avstyrkte förslaget eftersom de anser att den nuvarande modellen för verkets markupplåtelse fungerar väl och ser det som rimligt att nyttjaren har att bekosta den administration som dessa markupplåtelser innebär, samt även eventuella ytterligare kostnader, t.ex. kostnader för återställande av mark. Regeringen anser dock att frågan om hur förutsättningarna för att underlätta för allmännyttiga, ideella organisationer ska genomföras bör ses över ytterligare. Regeringen anser också att även andra myndigheters korttidsupplåtelser bör belysas och vilka effekter förbättringarna för berörda organisationer får för de fastighetsförvaltande myndigheterna. Regeringen avser därför att genomföra en sådan översyn. Utredningen

redovisade att det inte finns någon information på Fortifikationsverkets webbplats som vänder sig till civilsamhällets organisationer. En del organisationer uppgav också till utredningen att Fortifikationsverkets information om korttidsupplåtelse av mark är krånglig och svår att förstå. Fortifikationsverket arbetar med att förtydliga informationen till det civila samhällets organisationer. Regeringen avser att följa detta arbete.

6.6 Stärkta förutsättningar för idéburen välfärd

Det civila samhällets bidrag i välfärden är avgörande för många människor. Att en organisation till exempel bedriver hälso- och sjukvård eller äldreomsorg på en viss ideologisk grund eller tillämpar vissa metoder kan vara en faktor som definierar kvalitet för vissa brukare. Politiken för det civila samhället syftar till att ta vara på den särart och i förlängningen det mervärde som organisationerna bidrar med – inte att lägga ett sådant ansvar på det civila samhällets organisationer som ytterst ska ligga på det offentliga. Under mandatperioden har förutsättningarna för idéburna organisationer stärkts i frågor om välfärdstjänster. Regeringen har under perioden arbetat med inriktningen att underlätta för de organisationer som vill erbjuda välfärdstjänster. Det finns idag civilsamhällesorganisationer som bedriver välfärdstjänster som sin huvudsakliga verksamhet, liksom det finns organisationer där bara någon del av verksamheten sker på uppdrag av det offentliga.

I utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) lämnas flera förslag till lagändringar som rör idéburen välfärd och offentlig upphandling. Förslagen har omhändertagits inom ramen för Valfärdsutredningen (Fi 2015:01). I november 2016 överlämnade Valfärdsutredningen delbetänkandet Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78) och i maj 2017 slutbetänkandet Kvalitet i välfärden (SOU 2017:38). Utifrån Valfärdsutredningens förslag har regeringen bedömt att idéburna aktörer inte bör omfattas av alla de krav som ställs på andra för att få tillstånd att ta emot offentlig finansiering (prop. 2017/18:159 s. 59). Regeringen har därtill initierat eller vidtagit ett antal åtgärder för att underlätta för det civila samhället att erbjuda välfärdstjänster. Av dessa kan särskilt nämnas förenklingar vid upphandling av välfärdstjänster som understiger tillämpligt EU-tröskelvärde, reserverat deltagande i upphandlingar, strategi för sociala företag och vägledning för myndigheter om bl.a. socialt företagande, inklusive idéburet företagande. Insatserna redovisas nedan i kapitlet.

Regeringen anser vidare att det är viktigt att regelverk på detta område utformas på ett sätt som gör det möjligt att ta till vara de idéburna aktörernas särskilda potential. Det civila samhällets organisationer bidrar till välfärden på många olika sätt och regeringen anser att det växande intresset för Idéburet offentligt partnerskap (IOP) understryker detta. Regeringen välkomnar att allt fler kommuner prövar IOP och andra modeller för samarbete och partnerskap med det civila samhället.

För att regeringens åtgärder ska bidra till att förbättra villkoren för det civila samhället på det sätt som är avsett är det viktigt att de berörda aktörerna känner till åtgärderna. Det gäller både offentliga och ideella

aktörer. Därför behöver insatserna i detta avsnitt gå hand i hand med regeringens satsning på det stärkta kunskapsuppdrag för MUCF som beskrivs i kapitel 4. Även Upphandlingsmyndigheten har enligt sin instruktion i uppgift att ge stöd och information som underlättar för det civila samhället att delta i upphandlingar (2 § 6 förordningen [2015:527] med instruktion för Upphandlingsmyndigheten).

6.6.1 Förenkling vid upphandling av välfärdstjänster vars värde beräknas understiga tillämpligt EU-tröskelvärde

Åtgärd: Regeringen har lagt fram förslag till förändringar i lagen om offentlig upphandling (LOU) som syftar till att förenkla vid upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster – benämnda välfärdstjänster – vars värde beräknas understiga tillämpligt EU-tröskelvärde om 750 000 euro. För upphandling av sådana tjänster föreslås att ett fåtal regler i 19 kap. LOU ska gälla om bl.a. annonsering, information till leverantörerna och dokumentation av upphandlingen.

Regeringens ambition är att en mångfald av leverantörer ska ges möjlighet att delta i offentliga upphandlingar av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster. Det civila samhällets organisationer har en viktig roll i sådan verksamhet, men ett alltför komplext och omfattande regelverk kan verka hämmande för många civilsamhällesorganisationer och mindre företag. Regeringen är medveten om vikten av att utnyttja det utrymme som finns att skapa ett så enkelt och ändamålsenligt regelverk som möjligt för upphandlingar som inte omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG (LOU-direktivet). Detta är också något som efterfrågas av det civila samhället. Det är också viktigt att regelverket utformas på ett sätt som kan bidra till att de idéburna aktörernas särskilda potential tas till vara.

I utredningen Palett för ett starkt civilsamhälle föreslogs bl.a. att upphandling av sociala tjänster eller andra särskilda tjänster vars värde understiger tillämpligt tröskelvärde och som inte har ett gränsöverskridande intresse inte ska omfattas av lagen om offentlig upphandling (SOU 2016:13 s. 362). Utredningens förslag har tagits vidare av Valfärdsutredningen i betänkandet Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78). Efter att betänkandet remissbehandlats har regeringen i propositionen Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden (2017/18:158) föreslagit förändringar i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU) som syftar till att förenkla vid upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster, benämnda välfärdstjänster, vars värde beräknas understiga tillämpligt EU-tröskelvärde om 750 000 euro. För upphandling av sådana tjänster föreslås att ett fåtal regler i 19 kap. LOU ska gälla om bl.a. annonsering, information till leverantörerna och dokumentation av upphandlingen. Förslaget bedöms enligt Valfärdsutredningen förenkla för såväl de upphandlande myndigheterna som för leverantörer och

förbättra möjligheterna att inom ramen för upphandlingsregelverket ta tillvara de särskilda mervärden som leverantörer inom den idéburna sektorn kan erbjuda. Skr. 2017/18:246

6.6.2 Reserverat deltagande i upphandlingar för organisationer som uppfyller vissa krav

Åtgärd: Regeringen har lagt fram förslag om att i svensk rätt föra in LOU-direktivets bestämmelser om möjligheten att reservera upphandlingen vid upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster. Innebörden i LOU-direktivets bestämmelse är att en upphandlande myndighet ska ha möjlighet att reservera deltagandet till organisationer som uppfyller vissa krav. En sådan organisation ska ha till syfte att fullgöra ett offentligt uppdrag som är kopplat till tjänsterna i fråga, och eventuella vinster ska återinvesteras för att uppnå organisationens syfte. Vidare ska organisationens lednings- och ägarstruktur grundas på personalens ägande och deltagande, eller kräva aktivt deltagande av personal, användare eller berörda parter.

Regeringen strävar efter att möjliggöra för en mångfald av leverantörer att delta i offentliga upphandlingar. Det civila samhällets organisationer har en viktig roll för tillhandahållandet av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster. I betänkandet Palett för ett stärkt civilsamhälle föreslogs att bestämmelserna i EU-direktiven om reserverade kontrakt för vissa tjänster skulle genomföras i svensk rätt (SOU 2016:13 s. 362). Enligt utredningen borde alla möjligheter som kan underlätta för civilsamhällets organisationer att etablera sig som utförare av offentligt finansierade tjänster tas tillvara.

Utredningens förslag har tagits vidare av Valfärdsutredningen i betänkandet Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78). Efter att betänkandet remissbehandlats sammanställdes inom Regeringskansliet promemorian Vissa förslag till ändringar i lagen om offentlig upphandling med anledning av Valfärdsutredningens förslag (Fi2018/00130/K).

Artikel 77 i LOU-direktivet medger att upphandlande myndigheter reserverar, dvs. förbehåller, deltagandet i en upphandling till en organisation som uppfyller vissa krav. Utöver att bestämmelserna enbart är tillämpliga vid upphandling av vissa tjänster ställs ett antal krav på den organisation som tilldelas kontraktet. Därutöver föreskriver bestämmelserna en maximal löptid för kontraktet och en begränsning av möjligheten att på nytt tilldela samma organisation ett nytt kontrakt. Regeringen anser att de möjligheter som finns att underlätta för idéburna organisationer vid upphandling bör tas tillvara. Även om bestämmelserna är försedda med villkor som begränsar tillämpningsområdet, anser regeringen att direktivets möjlighet att reservera upphandlingar för vissa tjänster bör tas till vara.

Regeringen har därför lagt fram förslag i propositionen Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden (prop. 2017/18:158) om att LOU-direktivets bestämmelser om möjligheten att vid upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster

reservera upphandlingen genomförs och förs in i LOU. Det innebär att en upphandlande myndighet ska ha möjlighet att reservera deltagandet till organisationer som uppfyller vissa krav. En sådan organisation ska ha till syfte att fullgöra ett offentligt uppdrag som är kopplat till tjänsterna i fråga, och eventuella vinster ska återinvesteras för att uppnå organisationens syfte.

6.6.3 Strategi för regeringens främjande av socialt företagande

Åtgärd: I budgetpropositionen för 2018 föreslog regeringen att bl.a. 50 miljoner kronor skulle avsättas för 2018 för insatser för sociala företag. Riksdagen har beslutat enligt regeringens förslag. Regeringen beräknar motsvarande anslagsnivå för 2019–2020. Regeringen antog 2018 Strategi för sociala företag – ett hållbart samhälle genom socialt företagande och social innovation.

En viktig resurs för att möta många samhällsutmaningar är den ökande grupp företagare och entreprenörer som är verksamma inom det som benämns ”socialt företagande”. Det är sociala entreprenörer inom den privata och ideella sektorn där den affärsmässiga verksamheten är ett medel för att uppnå ett eller flera specifika samhällsnyttiga mål. Sociala företag kan ha olika associationsformer, men gemensamt är att de erbjuder nya lösningar och har en stark drivkraft att bidra till att göra samhället bättre. Enligt utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) anser dock många civilsamhällesorganisationer att det finns brister i offentliga aktörers kunskap om deras villkor och därmed även i det stöd som svarar mot deras behov. Detta bekräftas även i de uppföljningar av det civila samhällets villkor som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) genomför varje år. Utredningen, liksom MUCF, föreslår därför kompetenshöjande insatser till offentliga aktörer på statlig, regional och lokal nivå om de ideella aktörernas särart och behov. Förslagen handlar också om att offentliga aktörer måste bli bättre på att ge vägledning till det civila samhället för att underlätta att orientera sig i det offentliga regelverket, stödja dem i att hitta långsiktiga finansieringslösningar och att minska den administrativa bördan. Även om utredningen primärt adresserar arbetsintegrerande sociala företag ser regeringen att problemen drabbar en långt större grupp av sociala entreprenörer.

Regeringen vill ta tillvara den sociala innovationskraft och den samhällsnytta som sociala företag kan bidra med och har därför beslutat om en samlad strategi för att främja socialt företagande (N2018/00710/FF). Strategin ska stärka utvecklingen av sociala företag så att dessa bättre kan delta i att lösa utmaningar i samhället samt bidra till att offentlig sektor uppmärksammar och använder sociala företag som värdefulla aktörer i utvecklingen av ett hållbart samhälle. Strategin tydliggör hur regeringen, i dialog med bl.a. den ideella sektorn och övriga offentliga samhället, långsiktigt avser arbeta mot detta mål och stärka utvecklingen av det sociala företagandet. Strategin syftar även till att samordna insatser från olika politikområden för att de tydligare ska

bidra till att stärka varandra. Insatserna, som spänner över många politikområden, rör fem huvudsakliga områden: behov och efterfrågan, stärka företags- och rådgivningskompetensen, finansiering, tydliggöra och mäta effekterna samt att utveckla kunskap och mötesplatser. I budgetpropositionen för 2018 har regeringen utöver de insatser som redan görs för att främja socialt företagande bl.a. avsatt ytterligare 50 miljoner kronor per år under perioden 2018–2020 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 24 s. 58).

Inom ramen för strategin uppdrar regeringen bl.a. både åt Tillväxtverket och åt Verket för innovationssystem (Vinnova) att genomföra satsningar för att stödja utvecklingen av socialt företagande.

6.6.4 Myndighetsinsatser kring socialt företagande inklusive idéburet företagande

Åtgärd: Regeringen har gett Tillväxtverket i uppdrag att genomföra en satsning under perioden 2018–2020 för att stödja utvecklingen av socialt företagande. Regeringen har även gett Verket för innovationssystem (Vinnova) i uppdrag att genomföra en satsning under perioden 2018–2020 för att stödja utveckling av sociala företag. Uppdraget är ett led i genomförandet av regeringens Strategi för sociala företag – ett hållbart samhälle genom socialt företagande och social innovation.

Uppdrag till Tillväxtverket

Vissa av det civila samhällets organisationer är sociala företag i och med att de bedriver näringsverksamhet utan att vara vinstdrivande. För att ta tillvara den sociala innovationskraft och samhällsnytta som sociala företag kan bidra med för att uppnå regeringens mål om ett hållbart samhälle behöver dessa aktörer goda förutsättningar för att verka och växa i nära samarbete med offentlig sektor. Men kunskapen om vad socialt företagande innebär för civilsamhällesorganisationer och hur deras villkor ser ut är fortfarande otillräcklig bland offentliga aktörer. Vissa civilsamhällesorganisationer efterfrågar också mer stöd vid uppstart och i andra avgörande skeden enligt utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13).

Regeringen har därför gett Tillväxtverket i uppdrag att identifiera och genomföra insatser som bidrar till att stimulera tillväxt hos sociala företag och stärka kunskapen om och utvecklingen av sociala entreprenörer och sociala företag i hela landet (N2018/00713/FF). Myndigheten ska särskilt prioritera insatser som stärker de sociala entreprenörernas och sociala företagens affärsutveckling och tillgång till rådgivning och kompetensutveckling. Myndigheten ska vidare öka kunskapen om sociala företag och deras roll för att stärka innovationskraften hos de relevanta offentliga aktörer som utgör de sociala företagens primära partners och kunder. I uppdraget ingår även att kartlägga och sprida kunskap om befintliga finansieringsmöjligheter för sociala företag och att ta fram en långsiktigt hållbar plan för hur befintligt finansieringsstöd kan användas på bästa sätt för att stödja

sociala företag, inklusive idéburet företagande, i både start och vidareutvecklingen av verksamheten. Tillväxtverket ska även samråda med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) och Vinnova för att beakta civilsamhällets förutsättningar och villkor och för att tillvarata synergier. För genomförandet har regeringen beräknat att Tillväxtverket kan använda högst 20 miljoner kronor per år för respektive 2018, 2019 och 2020. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2021.

Uppdrag till Vinnova

Ytterligare en myndighet, Vinnova, har fått i uppdrag att identifiera och genomföra insatser som bidrar till att främja utvecklingen av och kunskapen om social innovation och stimulera tillväxt i sociala företag i hela landet (N2018/00714/IFK). Myndigheten ska särskilt prioritera insatser som syftar till att etablera nya eller utveckla existerande inkubatorer för att kunna ge ett effektivt stöd av hög kvalitet till sociala företag. Vinnova ska vidare undersöka om det finns behov av en ökad nationell samverkan och kompetensutveckling för att öka kunskapsspridningen och antalet mötesplatser för social innovation och sociala företag. Ytterligare områden som ingår i uppdraget är att utveckla effektmätning som en viktig del i att synliggöra värdet av sociala insatser och social innovation, att möjliggöra tester av alternativa kontraktsformer och ersättningsmekanismer för sociala insatser och social innovation med fokus på utfall samt att säkerställa en bred spridning av erfarenheter och kunskapshöjning inom dessa områden. Vinnova ska även samverka med Upphandlingsmyndigheten, särskilt när det gäller upphandlingsrättsliga aspekter inom offentlig förvaltning. För genomförandet av uppdraget har regeringen beräknat att Vinnova kan använda högst 20 miljoner kronor för respektive år 2018, 2019 och 2020. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2021.

6.6.5 Ökad kunskap om arbetsintegrerande sociala företag

Åtgärd: Regeringen har gjort en treårig satsning om totalt 60 miljoner kronor åren 2016–2018 för sysselsättningsfrämjande insatser genom arbetsintegrerande sociala företag. Tillväxtverket fick 2016 i uppdrag att i samråd med Arbetsförmedlingen utarbeta och genomföra ett tvärsektoriellt program med insatser som stimulerar till att fler arbetsintegrerande sociala företag startar och växer. Satsningen innebär också åtgärder för att öka kunskapen i den offentliga sektorn kring arbetsintegrerande sociala företag. Som en del i uppdraget har regeringen förtydligat att Tillväxtverket och Arbetsförmedlingen ska undersöka möjligheten att skapa ett kvalitetssäkringssystem för arbetsintegrerande sociala företag.

De arbetsintegrerande sociala företagen bedriver ett värdefullt arbete när det gäller att skapa arbetstillfällen för personer som har varit arbetslösa under en längre tid. Det är angeläget att dessa företag ges förutsättningar att bli fler och kunna växa. Därför gav regeringen Tillväxtverket i

uppdrag att i samråd med Arbetsförmedlingen, och inom ramen för EU:s statsstödsregelverk, utarbeta och genomföra ett tvärsektoriellt program med insatser som stimulerar till att fler arbetsintegrerande sociala företag startar och växer för att därigenom öka antalet sysselsatta (A2016/00424/A). För uppdraget beviljades Tillväxtverket totalt 60 miljoner kronor 2016–2018. Satsningen innebär också åtgärder för att öka kunskapen i den offentliga sektorn kring arbetsintegrerande sociala företag. För att skapa bättre förutsättningar för att kunna tillvarata och samarbeta med företagen kommer Tillväxtverket och Arbetsförmedlingen undersöka möjligheten att skapa ett kvalitetssäkringssystem för de arbetsintegrerande sociala företagen. Ett sådant skulle göra det enklare för bl.a. Arbetsförmedlingen att kunna använda de arbetsintegrerande sociala företagen för fler insatser inom det arbetsmarknadspolitiska området (se prop. 2017/18:1 utg.omr. 14 s. 39).

Utredningen för ett stärkt civilsamhälle lyfter fram behovet av en formell definition av arbetsintegrerande sociala företag och föreslår att det ska utredas om det bör införas en sådan författningsreglerad definition (SOU 2016:13 s. 290). En övervägande majoritet av remissinstanserna anser att en författningsreglerad definition är nödvändig. Regeringens bedömer att behovet möts i och med uppdraget till Tillväxtverket och Arbetsförmedlingen.

6.6.6 Vägledning för kommuner när det gäller bedömningen av om verksamheter inom det civila samhället utgör livsmedelsföretag

Regeringens bedömning: Det finns behov av vägledning för kommunerna vid bedömningen av vilka verksamheter inom det civila samhället som i rättslig bemärkelse utgör livsmedelsföretag. Anpassad information bör även ges till det civila samhällets organisationer. Regeringen anser att arbetet med information och vägledning för kommuner och det civila samhällets organisationer på ett tillfredställande sätt ryms inom Livsmedelsverkets befintliga uppdrag. Regeringen bedömer därför att det i nuläget inte är aktuellt med något särskilt uppdrag till Livsmedelsverket.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning i den del som gäller uppdrag till Livsmedelsverket men överensstämmer när det gäller behovet av information. Utredningen föreslår att Livsmedelsverket ska få i uppdrag att stärka vägledningen för kommuner om vilka verksamheter inom det civila samhället som utgör livsmedelsföretag. Utredningen lyfter även fram behovet av information till det civila samhällets organisationer i dessa frågor.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av instanserna ställer sig positiva till förslaget. Ett antal instanser avstår från att yttra sig över förslaget. *Livsmedelsverket* avstyrker förslaget eftersom myndigheten anser att civilsamhällets livsmedelsföretag har tillgång till samma stöd som övriga livsmedelsföretag.

Skälen för regeringens bedömning: Många organisationer inom det civila samhället bedriver med hjälp av ideella krafter någon form av

serveringsverksamhet. Flera av dessa organisationer betraktas därför som livsmedelsföretag. Att sälja livsmedel är en traditionell intäktskälla av stor vikt för många föreningar och trossamfund och regeringen anser att det är angeläget att den möjligheten fortsatt finns kvar och har nödvändigt stöd.

Regeringen delar utredningens bild av behovet av vägledning och information, men instämmer med *Livsmedelsverkets* synpunkt och menar att Livsmedelsverket inom sitt befintliga uppdrag kan ge vägledning och information som innefattar civila samhällets organisationer. Livsmedelsverket har de senaste åren gjort insatser för att informera om när en verksamhet är ett livsmedelsföretag eller inte. Regeringen bedömer därför att det i nuläget inte är aktuellt med något särskilt uppdrag till Livsmedelsverket. Livsmedelsverket ger stöd och vägledning i hur reglerna ska tolkas. Både vägledningar och branschriktlinjer finns på myndighetens webbplats. Aktörer från civilsamhället har också själva tagit fram nationella branschriktlinjer som granskats av Livsmedelsverket.

6.6.7 Utredning om en tydlig definition av idéburna aktörer i välfärden

Åtgärd: Regeringen avser att tillsätta en utredning som ges i uppdrag att ta fram en tydlig definition av idéburna aktörer i välfärden. Definitionen ska kunna användas för att identifiera och avgränsa dessa från andra aktörer i välfärdsverksamheter och andra närliggande offentligt finansierade eller subventionerade verksamheter. Regeringen avser också att ge utredningen i uppdrag att beskriva tänkbara tillämpningsområden där en definition skulle kunna användas, t.ex. inom idéburet-offentligt partnerskap.

En kategori organisationer inom det civila samhället är idéburna aktörer i välfärden. Idéburna aktörer är betydelsefulla inom välfärdssystemen som utförare av offentligt finansierad välfärd och kan fungera som ett komplement både till den välfärd som utförs i offentlig regi och till sådan som drivs i vinstsyftande privat regi. Det framgår av utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) samt av Välfärdsutredningens betänkanden Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78) och Kvalitet i välfärden (SOU 2017:38). För att garantera goda villkor och förutsättningar för alla typer av civilsamhällesorganisationer behöver de idéburna aktörerna på ett tydligt och enkelt sätt kunna avgränsas från andra aktörer i välfärden. Ökad tydlighet vid kategorisering svarar också mot det behov som civilsamhällets organisationer enligt utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) själva uttrycker om att i större utsträckning synliggöra omfattningen och betydelsen av deras verksamhet. Vidare har Välfärdsutredningen bedömt att en utredning bör tillsättas för att utarbeta en tydlig och rättssäker definition av idéburna aktörer (SOU 2017:38 s. 246).

För att på ett tydligt sätt kunna identifiera idéburna aktörer i välfärden avser regeringen att tillsätta en utredning som ges i uppdrag att ta fram en definition av idéburna aktörer. Syftet med en sådan definition är att

förbättra förutsättningarna för ett ökat idéburet deltagande i välfärden. Avsikten är också att ge utredningen i uppdrag att beskriva tänkbara tillämpningsområden inom välfärden där en definition av idéburna aktörer skulle kunna användas, t.ex. inom idéburet-offentligt partnerskap.

Skr. 2017/18:246

6.7 Förtydligade krav på att myndigheterna ska samverka med det civila samhällets organisationer i relevanta fall

Regeringens bedömning: Det är angeläget att statliga myndigheter samverkar med det civila samhällets organisationer i frågor som rör dem. Regeringen anser att stöd för samverkan i relevanta fall finns i myndighetsförordningen. Regeringen verkar löpande för att i enskilda myndighetsinstruktioner förtydliga att myndigheten bör samverka med civila samhällets organisationer.

Utredningens förslag och bedömning: Överensstämmer inte med regeringens bedömning i den del som gäller tillägg i myndighetsförordningen och kommittéförordningen men överensstämmer i den del som gäller behovet av att förtydliga vikten av samverkan i relevanta myndighetsinstruktioner. Utredningen föreslår ett tillägg i 6 § andra stycket myndighetsförordningen (2007:515) där det tydliggörs att myndigheters skyldighet att samarbeta med myndigheter och andra även ska omfatta det civila samhällets organisationer när det är relevant för genomförandet av myndighetens uppdrag. Utredningen bedömer vidare att det bör övervägas att förtydliga vikten av att samarbeta med det civila samhället i instruktionen för enskilda myndigheter.

Remissinstanserna: En övervägande andel av remissinstanserna ställer sig positiva till bedömningen och förslagen. *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*, *Statskontoret*, *Livsmedelsverket* och *Statens kulturråd* avstyrker förslagen med hänvisning till att det redan framgår av myndighetsförordningen att myndigheter ska samarbeta med andra ”relevanta aktörer”. Statskontoret anser att det är mer effektivt att koncentrera sig på de myndigheter där samverkan med civilsamhället är centralt.

Skälen för regeringens bedömning: Där samverkan sker med det civila samhällets organisationer ökar också myndigheternas kunskap om och förståelse för det civila samhället, och det civila samhället bidrar även till genomförandet av myndigheternas verksamhet. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det finns behov av ökad kunskap om det civila samhället och dess villkor hos offentliga aktörer, och att myndigheter inom sina respektive verksamheter bör bidra till att politiken för det civila samhället genomförs. Däremot anser regeringen inte att det finns skäl att göra en ändring i myndighetsförordningen. Regeringen delar bl.a. *Statskontorets* analys att det enligt 6 § myndighetsförordningen redan finns en möjlighet för myndigheter att i relevanta fall samverka med det civila samhällets organisationer, eftersom dessa omfattas av skrivningen ”myndigheter och andra”.

Regeringen instämmer vidare i Statskontorets synpunkt att det är bättre att särskilt peka ut de myndigheter för vilka samverkan med civila samhället är relevant. Regeringen inledde 2012 ett arbete (prop. 2012/13:1 utg.omr. 17 s. 178) med att förtydliga vikten av samverkan med det civila samhället. Bland annat har förtydliganden i ett tjugotal myndighetsinstruktioner på kulturområdet gjorts under 2015. Regeringen verkar löpande för att tydliggöra vikten av samarbete med det civila samhället i relevanta myndigheters instruktioner och regleringsbrev.

6.8 Analys av konsekvenser för civila samhället vid utformning av politik och regelgivning

Regeringens bedömning: Regeringen förfogar över flera sätt att i utformningen av politiken kartlägga, analysera och redovisa konsekvenser för det civila samhällets organisationer i frågor som rör dem. Regeringen anser därför inte att det för närvarande finns något behov av att införa krav på att kartlägga och redovisa konsekvenser för det civila samhället i kommittéförordningen eller förordningen om konsekvensutredning vid regelgivning.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det ska införas ett krav i kommittéförordningen (1998:1474) på att om förslagen i en utredning har betydelse för villkoren för det civila samhällets organisationer ska också konsekvenserna för det civila samhället redovisas. Utredningen föreslår också att det i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning ska införas ett krav på förvaltningsmyndigheter att i samband med regelgivning kartlägga vilka ekonomiska och andra konsekvenser ett genomförande av de nya eller ändrade reglerna får för organisationer inom det civila samhället.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna ställer sig positiva till förslagen. *Civos*, *FriLuftsfrämjandet*, *Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer*, *Riksidrottsförbundet* tillstyrker utredningens förslag och anser att krav på att redovisa konsekvenser skulle säkerställa att begränsningar och försämringar blir belysta och att det civila samhällets särart i samhället tydliggörs och värnas. Flera instanser från offentlig sektor, däribland *Regelrådet* och *Livsmedelsverket*, är dock tveksamma till om sådana konsekvensutredningar kan göras på ett meningsfullt sätt, inte minst på grund av civilsamhällets diversitet, utöver att förslaget anses vara resurskrävande.

Skälen för regeringens bedömning: Det civila samhällets aktörer verkar inom i stort sett alla samhällsområden och det är viktigt att konsekvenserna för det civila samhället vägs in vid politikens utformning. Regeringen kan skaffa nödvändig kunskap på flera sätt samt föra dialog om konsekvenser för det civila samhällets organisationer i frågor som rör dem, bl.a. genom remissförfarandet och olika former av samråd, t.ex. sakråd. Regeringen instämmer med *Regelrådets* och *Livsmedelsverkets* synpunkt att det vore alltför resurskrävande att ställa de krav utredningen föreslår att utreda konsekvenserna för civila

samhället. Regeringen avser att även i fortsättningen väga in konsekvenser för det civila samhället vid utformning av politik, regelgivning och andra åtgärder med stöd av dessa befintliga metoder och anser till skillnad från utredningen, *Civos*, *Friluftsförbundet*, *Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer* och *Riksidrottsförbundet*, att det är mer effektivt än genom förordningsändringar. Regeringen avser därför inte att införa något krav i kommittéförordningen eller i förordningen om konsekvensutredning. Skr. 2017/18:246

Sammanfattning av betänkandet Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13)

Utredningen för ett stärkt civilsamhälle hade i uppdrag att undersöka möjligheterna att på olika sätt underlätta för det civila samhällets organisationer att bedriva sin verksamhet, att utvecklas och att därigenom bidra till demokrati, välfärd, folkhälsa, gemenskap och social sammanhållning. Uppdraget omfattade att analysera och bedöma om organisationernas särart och ställning i förhållande till nationell lagstiftning och EU-rätt kan och bör utvecklas eller tydliggöras, samt att lämna förslag till hur organisationernas möjligheter att delta i offentlig upphandling kan förbättras. I uppdraget ingick också att undersöka behovet av ett samlat administrativt stöd till det civila samhällets organisationer.

Förslag för att värna och stärka det civila samhällets roll i demokratin och samhället

Vikten av strukturer för dialog och inflytande

Utredningen betonade vikten av att statliga myndigheter har kontakter och samråder med civilsamhället för att fånga in synpunkter och belysa en fråga även ur civilsamhällets perspektiv. Utredningen föreslog därför att statliga myndigheter årligen ska rapportera de kontakter och samråd som myndigheten har haft med det civila samhället inom ramen för sitt uppdrag. Utredningen föreslog vidare att regeringen årligen till riksdagen ska rapportera om de kontakter och samråd som statliga myndigheter och Regeringskansliet har haft med det civila samhället. Utredningen såg positiv på de nationella överenskommelserna och rekommenderade ett fortsatt arbete utifrån sådana dialoger.

Kunskapsbrist hos det offentliga

Utredningen pekade på brister i offentliga aktörers kunskap om och förståelse för det civila samhället och dess villkor. Därför föreslogs att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) får i uppdrag att arbeta med kompetenshöjande insatser gentemot statliga myndigheter, kommuner och landsting i frågor som rör civilsamhället. Ytterligare ett förslag var bl.a. ett tillägg i myndighetsförordningen (2007:515) så att det där anges att myndigheters skyldighet att samarbeta med myndigheter och andra även ska omfatta det civila samhällets organisationer när det är relevant för genomförandet av myndighetens uppdrag.

Risken att en prioritering av utförrollen påverkar röstbärrullen negativt

Skr. 2017/18:246

Bilaga 1

Utredningen såg ett stort värde i att det offentliga värnar organisationernas möjlighet att fortsätta vara en kritisk röst och även framöver ha möjlighet att kombinera olika roller. En viktig förutsättning för detta bedömdes vara tillgången till organisationsbidrag och andra bidrag som inte är prestationsbaserade.

Social sammanhållning och mångfald inom civilsamhällets organisationer

Många organisationer arbetar aktivt för att nå ut till en större mångfald av människor. Samtidigt saknas kunskap om varför vissa deltar i mindre utsträckning än andra. Mot denna bakgrund föreslog utredningen bl.a. att MUCF får i uppdrag att utreda vad som hindrar underrepresenterade gruppers deltagande i det civila samhällets organisationer.

Utredningen såg också att det finns områden där civilsamhällets organisationer har sämre förutsättningar att vara verksamma, bl.a. i socioekonomiskt utsatta bostadsområden. Utredningen föreslog därför att en statlig delegation tillsätts med uppdrag att i nära samverkan med civilsamhällets organisationer och berörda kommuner etablera långsiktiga lokala plattformar för det civila samhället i dessa områden.

Förslag för att underlätta civilsamhällets verksamhet

Svårighet att finansiera verksamhet och omfattande administration

Allmänna arvsfonden är genom sina omfattande bidrag och sin utformning en viktig finansierare av nya initiativ för vissa målgrupper inom det civila samhället samtidigt som utredningen bedömde att det kan finnas onödiga begränsningar i fondens regelverk och den praxis som har utvecklats för bidragstilldelning. Utredningen föreslog därför en översyn ska göras av kriterierna för stöd ur Allmänna arvsfonden.

Många organisationer beskriver vidare en ökad administrativ börda samt svårtillgängliga regler, och framför att kraven på framför allt bidragsansökningar och redovisningar har ökat. Utredningen ansåg därför att det är angeläget att relevanta myndigheter i sitt arbete med förenkling också inkluderar civilsamhällets organisationer och föreslog att Tillväxtverket får i uppdrag att i sin årliga uppföljning av förenklingsarbetet på vissa myndigheter efterfråga åtgärder avsedda att förenkla för civilsamhällets organisationer.

Hinder i regelverk och dess tillämpning

Utredningen har i kontakterna med det civila samhällets organisationer uppmärksammat på hinder för organisationernas verksamheter som beror på olika regelverk och dess tillämpning.

Konkurrensrätten

Utredningen ansåg utifrån ett idrottsrelaterat fall att det finns ett behov av att hitta en balans mellan respekten för de EU-rättsliga marknadsekonomiska grundprinciperna och idrottens särart. Utredningen föreslog därför att regeringen tydliggör konkurrensrättsliga frågeställningar på nationell nivå och på EU-nivå.

Konsumenträtten och förhållandet mellan medlem och förening

På grund av oklarheter kring begreppet näringsidkare och eftersom ideella föreningar riskerar att missbedöma om konsumenträttsliga regelverk är tillämpliga föreslog utredningen att Konsumentverket får i uppdrag att avseende ideella föreningars verksamhet utarbeta en exempelsamling som beskriver vad som är respektive inte är en näringsverksamhet enligt konsumentlagstiftningen.

Livsmedelsregelverket och civilsamhällets serveringsverksamheter

Det är enligt utredningen olyckligt att det inte finns något tydligt undantag för ideellt drivna serveringsverksamheter av ringa omfattning. Utredningen föreslog därför bl.a. att Livsmedelsverket får i uppdrag att ge ytterligare vägledning till kommunerna och det civila samhällets organisationer när det gäller bedömningen av vilka verksamheter inom det civila samhället som utgör livsmedelsföretag.

Civilsamhällets deltagande i mottagande av asylsökande

Utredningen understryker betydelsen av civilsamhället som en resurs i mottagandet av asylsökande. Utredningen gör bedömningen att regeringen bör överväga åtgärder som underlättar för det civila samhällets organisationer att långsiktigt bidra till verksamheter som gör tiden i väntan på beslut om uppehållstillstånd meningsfull och förbättrar möjligheten till en snabbare etablering i samhället.

Civilsamhällets deltagande i insatser på arbetsmarknadsområdet

Enligt Arbetsförmedlingen försvåras samarbetet med arbetsintegrerande sociala företag av att det saknas en formell definition av dessa verksamheter. Utredningen föreslog därför att det ska utredas om det bör införas en författningsreglerad definition av sådana företag.

Fortifikationsverkets markupplåtelse

Friluft- och idrottsorganisationer använder ofta Fortifikationsverkets mark för sina arrangemang genom korttidsupplåtelser. Organisationerna har till utredningen framfört att de anser att Fortifikationsverkets

hantering av korttidsupplåtelser är krånglig, att avgifterna är för höga samt att det finns oklarheter i myndighetens information. Därför föreslog utredningen bl.a. en översyn av bestämmelsen om upplåtelse i förordningen (1993:527) om förvaltning av statliga fastigheter, m.m. för att införa ett undantag i bestämmelsen som möjliggör att avgift inte tas ut för korttidsupplåtelser av allmännyttiga ideella organisationer.

Skr. 2017/18:246

Bilaga 1

Hänsyn tas inte till det civila samhällets särart

Civilsamhällets organisationer upplever att de ibland drabbas av regelverk som inte är anpassade efter deras förutsättningar. Utredningen ansåg att frågor om konsekvenserna för ideella organisationer inom i stort sett alla samhällsområden bör analyseras och redovisas tidigt för att kunna utgöra underlag för politikens utformning och åtgärder. För att kommittébetänkanden ska utgöra ett tillräckligt underlag vid remissbehandlingen och i beredningsarbetet inom Regeringskansliet föreslog utredningen att det införs ett krav på att om förslagen i ett betänkande har betydelse för villkoren för det civila samhällets organisationer ska konsekvenserna i det avseendet redovisas i betänkandet. Utredningen föreslog även att det införs ett krav om konsekvensutredning vid regelgivning och att förvaltningsmyndigheter ska göra en konsekvensutredning avseende vilka effekter som nya eller ändrade regler får för organisationer inom det civila samhället.

Den lokala och regionala nivån

Utredningen konstaterade att många av de mer generella hindren också finns regionalt och lokalt. Det av utredningen föreslagna uppdraget till MUCF att arbeta med kompetenshöjande insatser föreslogs därför även vända sig till politiker och tjänstemän på regional och lokal nivå.

Förslag för att förbättra civilsamhällets möjligheter att delta i offentlig upphandling

Utredningen konstaterar att civilsamhällets organisationer upplever en rad svårigheter vid deltagande i offentlig upphandling. Ett hinder för många är svårigheten att få de särskilda mervärden som ideella organisationer står för värderade inom ramen för en upphandling. Upphandlingsregelverket beskrevs av många som svårt att sätta sig in i. Flera vittnade också om kunskapsbrist hos upphandlande myndigheter både när det gäller att tillämpa befintligt regelverk och att förstå de speciella förutsättningar som det civila samhällets organisationer har.

Möjligheter att underlätta för civilsamhällets organisationer inom ramen för regelverket

Utredningen ansåg att det är viktigt att utnyttja de möjligheter som finns inom befintligt regelverk och att upphandlande myndigheter får stöd i att använda sig av möjligheterna. Utredningen föreslog att upphandling av

sociala tjänster eller andra särskilda tjänster vars värde understiger tillämpligt tröskelvärde och som inte har ett gränsöverskridande intresse inte ska omfattas av den nya lagen om offentlig upphandling. Utredningen föreslog också att möjligheten att reservera kontrakt för vissa tjänster i det nya EU-direktivet om offentlig upphandling införs i svensk lagstiftning. Utredningen lyfte också fram Idéburet offentligt partnerskap (IOP) som en ny samarbetsform mellan det offentliga och det civila samhället och som anses ligga mellan upphandling och bidrag. Utredningen konstaterade att rättsläget på området dock är oklart och det saknas praxis vad gäller IOP.

Vägledning och kriterier

Utredningen föreslog att Upphandlingsmyndigheten (UHM) får i uppdrag att särskilt beakta de mervärden civilsamhället erbjuder i sitt arbete med att utveckla upphandlingskriterier. Det föreslogs också att UHM får i uppdrag att utarbeta en vägledning till upphandlande myndigheter för att underlätta för ideella aktörer att delta i offentlig upphandling.

Förslag om administrativt stöd

Översyn av befintlig information

Utredningen ansåg att information och stöd på nationell, regional och lokal nivå som vänder sig till civilsamhället bör vara enkel att finna och lätt att känna igen sig i. Därför föreslog utredningen att relevanta statliga myndigheter får i uppdrag att tydliggöra och anpassa informationen och stödet för att möta civilsamhällets behov. Utredningen föreslår att MUCF får i uppdrag att inom ramen för arbetet i myndighetsnätverket och tillsammans med deltagande myndigheter utveckla och samordna strukturen på den information som statliga myndigheter erbjuder civilsamhället på sina webbplatser.

Ett brett och mångfacetterat behov

Utredningens ansåg att det behövs någon form av samordning av befintlig information och stöd för att bättre tillgängliggöra informationen för en större del av civilsamhället. Inriktningen i den administrativa infrastrukturen skulle vara att samla och komplettera redan befintlig information och befintligt stöd. Särskilt fokus bör läggas på det som utredningen definierar som avgörande skeden, som t.ex. vid start av organisation, vid ansökan om offentliga bidrag, vid anställning, vid start av näringsverksamhet och vid deltagande i offentlig upphandling.

Efter remiss har yttranden över betänkandet Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) lämnats av Alma folkhögskola, Arbetarnas bildningsförbund, Arbetets museum, Arbetsförmedlingen, Arbetsgivaralliansen och Arbetsgivarförbundet KFO, Arbetsmiljöverket, Barnombudsmannen, Botkyrka kommun, Bräcke diakoni, Bygdegårdarnas Riksförbund, Civilförsvarsförbundet, Civos - Civilsamhällets organisationer i samverkan, Diskrimineringsombudsmannen, Ekonomistyrningsverket, Erikshjälpen, Ersta Sköndal högskola, Famna Riksorganisationen för idéburen, Folkbildningsrådet, Folkets Hus och Parker, Folkhälsomyndigheten, Fortifikationsverket, Forum – Idéburna organisationer med social inriktning, Forum Syd, FRII – Frivilligorganisationernas Insamlingsråd, Friluftsförbundet, Frälsningsarmén, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Falun, Förvaltningsrätten i Malmö, Göteborg Stad, Handikappförbunden, Hela Sverige ska leva, Håll Sverige Rent, Ideell Arena, Ideell kulturallians, Individuell Människohjälpen, IOGT-NTO, Jordbruksverket, Kammarkollegiet, Konkurrentverket, Konsumentverket, Landsorganisationen i Sverige (LO), Landstinget Västernorrland, Lantmäteriet, Lidköpings kommun, Lidköpings kommun, Lika Unika, Linköpings kommun, Livsmedelsverket, LP-verksamhetens ideella riksförening, LSU - Sveriges Ungdomsorganisationer, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Malmö stad, Miljövänner för kärnkraft, Motormännens Riksförbund, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Naturvårdsverket, Nätverket - Idéburen sektor Skåne, Omställningsnätverket, Paraport Sverige, Pensionärernas Riksorganisation, Pingst FFS, Piteå kommun, Regelrådet, Region Skåne, Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare, Riksidrottsförbundet, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Riksorganisationen Sveriges Antidiskrimineringsbyråer, Riksteatern, RIO, Rörelsefolkhighögskolornas intresseorganisation, Rädda Barnen, Scouterna, Sida, Skatteverket, Skolverket, SKOOPI, Skyddsvärnet, Socialstyrelsen, SST - Nämnden för statligt stöd till trossamfund, Statens kulturråd, Statistiska centralbyrån, Stockholms stad, Studieförbunden, Svenska Brukshundklubben, Svenska ESF-rådet - Rådet för Europeiska socialfonden, Svenska Fjällklubben, Svenska Jägareförbundet, Svenska Kennelklubben, Svenska kyrkan, Svenska Orienteringsförbundet, Svenska Röda Korset, Svenska Tornedalingars Riksförbund, Svenskt Näringsliv, Svenskt Friluftsliv, Sverigefinländarnas delegation, Sveriges Föreningar, Sveriges Hembygdsförbund, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges kristna råd, Sveriges Kvinnolobby, Sveriges Landsråd för alkohol- och narkotikafrågor, Sveriges ungdomsråd, Sverok, Synskadades Riksförbund, TCO – Tjänstemännens centralorganisation, Tillväxtverket, Trelleborgs kommun, Trollhättans Stad, Unionen, Upphandlingsmyndigheten, Uppsala universitet, Verdandi, Vetenskapsrådet, Vilhelmina kommun, Våra Gårdar, Västra Götalandsregionen och Örebro kommun.

Yttrande har även inkommit från Advokatfirman Delphi, Almega AB, Amatörkulturens samrådsgrupp, Botkyrka Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, Föreningen SLUSSA Vänner, Föreningen STOPP – mot kränkande särbehandling i arbetslivet, Företagarna, Järnvägshistoriska riksförbundet, Konkurrenskommissionen, KSAN, Länsstyrelsen i Södermanlands län, MHF Ungdom, Motorförarnas Helnykterhetsförbund, Motorhistoriska Riksförbundet, Postkodlotteriet, Riksförbundet DHB, Riksförbundet Pensionärs gemenskap, Samernas Riksförbund, SISU Idrottsutbildarnas, SPF Seniorerna, Statskontoret, Stiftelsen Centrum för samhällsarbete och mobilisering, Studieförbundet Vuxenskolan, Suicide Zero, Tankesmedjan Global Utmaning, Vinnet Sverige, Visita, Vårdföretagarna och Östersunds kommun.

Arbetsmiljöverket, Barnombudsmannen, Förvaltningsrätten i Falun, Förvaltningsrätten i Malmö, Jordbruksverket, Justitieombudsmannen, Landsorganisationen i Sverige Malmö högskola, Riksantikvarieämbetet, Skärgårdens riksförbund och Vilhelmina kommun har avstått från att yttra sig över förslagen i betänkandet.

Svar har inte inkommit från Riksdagens ombudsmän, Riksrevisionen, Länsstyrelsen i Sörmland, Länsstyrelsen i Värmland, Handelshögskolan i Stockholm, Linköpings universitet, Örebro universitet, Båstads kommun, Enköpings kommun, Eslövs kommun, Gnesta kommun, Gullspångs kommun, Hudiksvalls kommun, Lidingö kommun, Ludvika kommun, Malung-Sälens kommun, Nordanstigs kommun, Norrtälje kommun, Sigtuna kommun, Simrishamns kommun, Sundsvalls kommun, Timrå kommun, Torsby kommun, Uppsala kommun, Vellinge kommun, Värmdö kommun, Värnamo kommun, Västerås kommun, Älvkarleby kommun, Älvsbyns kommun, Örnsköldsviks kommun, Afrosvenskarnas riksförbund, Akademin för de friska källorna, Astma- och allergiförbundet, Barnens rätt i samhället, Cancerfonden, Caritas, Centralförbundet Roma International, Civic Karlstad, Civil Rights Defenders, Coompanion, Cykelfrämjandet, Diakonia, Ekoturismföreningen, Equmeniakyrkan, Ersta diakoni, Fair Trade Center/Fair Action, Fiskesekretariatet, FN-förbundet, Flyinge bygdebolag, Folkkampanjen mot kärnkraft – kärnvapen, Frivilliga försvarsorganisationers samarbetskommitté, Frivilligcentralernas riksförbund, Fryshuset, Fältbiologerna, Föreningen Fairtrade Sverige, Föreningen Furuboda, Föreningen medveten konsumtion, Geologiska föreningen, Greenpeace, Gröna bilister, Göteborgs föreningscenter, Göteborgs kyrkliga stadsmision, Hela människan, Hyllie park, Hörselskadades riksförbund, Idea, Idéburna skolors riksförbund, Individuell växtkraft Örnsköldsvik, Jagvillhabostad.nu, Jiddischförbundet, Judiska centralrådet, Judiska ungdomsförbundet, Jordens vänner, Kommunal, Korpen Svenska motionsidrottsförbundet, Kristliga föreningen av unga människor, Kulturgruppen för resandefolket, Länsbildningsförbundet i Västmanland, Malmö ideella föreningars paraplyorganisation, Malmö idrottsföreningars samorganisation, Mellansel IF, Met Nuoret, Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, Mötesplatsen social innovation, Naturskyddsföreningen, Pingstmissionens Utvecklingssamarbete, PUSH Sverige, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter, Riksförbundet för sexuell upplysning,

Riksförbundet Hälsofrämjandet, Riksförbundet Sveriges 4H, Roma Institutet, Romano Pasos Research Centre, Romska ungdomsförbundet, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, Sáminuorra, Selam Dieselverkstaden, SISU Idrottsutbildarna, Skydda skogen, Skånes bildningsförbund, Skärgårdstiftelsen, Sociala missionen, Stockholms stadsmision, Stiftelsen Cesam, Streetgäris, Svenska botaniska föreningen, Svenska båtunionen, Svenska cykelsällskapet, Svenska folksportsförbundet, Svenska frisksportsförbundet, Svenska gång- och vandrarförbundet, Svenska islandshästförbundet, Svenska kanotförbundet, Svenska klätterförbundet, Svenska kryssarklubben, Svenska livräddningssällskapet, Svenska rovdjursföreningen, Svenska skridskoförbundet, Svenska Turistföreningen, Sverigefinska Riksförbundet, Sverigefinska ungdomsförbundet, Sveriges entomologiska förening, Sveriges fäbodbrukare, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges konsumenter, Sveriges muslimska råd, Sveriges mykologiska förening, Sveriges ornitologiska förening, Sveriges pensionärsförbund, Sveriges yrkesfiskares riksförbund, Swedish Empowerment Center, Sällskapet trädgårdsamatörerna,. Ung cancer, Ung media Sverige, Unizon, Villaägarnas riksförbund, Vision, Världsnaturfonden WWF och Älvräddarna.

Skr. 2017/18:246
Bilaga 2

Kulturdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 maj 2018

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, M Johansson, Baylan, Hallengren, Bucht, Hultqvist, Andersson, Hellmark Knutsson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Strandhäll, Shekarabi, Fridolin, Eriksson, Skog, Ekström, Eneroth

Föredragande: statsrådet Alice Bah Kuhnke

Regeringen beslutar skrivelse En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället

Utdrag protokoll